

ABONAMENTUL:
Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 240

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 11/a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscriptele nu se in-
napoiază.

Viitorul Monarh

— Glasul celor ce se tem —

(Articol din afară)

(x) Cu prilejul boalei de astă-primăvară a bătrânului nostru suveran, ziarul vienez „Neue Freie Presse”, binecunoscutul organ mercenar al oligarhiei maghiare, publicase un articol foarte semnificativ despre viitorul nostru suveran.

Intr'un stil diplomatic destul de transparent, ziarul eghemoniei dualiste căuta să mângâie pe patronii și mecenajii ei politici dela Pesta, că arhiducele Francisc Ferdinand, când va urca tronul Habsburgilor, va urma aceeaș politică, prin care ne-am fi „fericit” dela 1867 încoace. Această prematură mângâiere a oligarhilor maghiari dă de bănuț... Și mai interesant e faptul, că „Neue Freie Presse” își exprimă chiar speranța unui *testament politic* al împăratului-ree Francisc Iosif I, în acest senz! Iată până la ce lipsă de cuviință față de bătrânul monarh și față de principele moștenitor pot merge, în teama lor de probabilitățile viitorului, oligarhii acestei țări, urgișiți de toate popoarele nemaghiare și chiar de maghiarii cu sentimente adevărat politice.

Dar să vedem în ce culori este înfățișat de „Neue Freie Presse” portretul viitorului suveran.

Chemând în amintirea cetitorilor copilăria și tinereța fericită a monarhului nostru actual, care a putut să-și păstreze veselia și humorul până în anii bătrânețelor, cu

toate loviturile și suferințele îndurate, „Neue Freie Presse” spune într'altel:

„Arhiducele Francisc Ferdinand a avut, dimpotrivă, o copilărie întunecată dela început.

„La vrâsta de abia șase ani i-a murit mama. Tatăl său, neuitatul arhiduce Carol Ludovic, s'a căsătorit a doua oară cu infanta de Portugalia, Maria Teresia, care și-a îndeplinit datoriile grele ale educației materne cu mare credință... Totuș arhiducele Francisc Ferdinand n'a avut niciodată sentimentul de a fi încunjurat de dragostea adevărată a mamei... oare singurătatea orfanului de mamă să nu fi lăsat nici o deprimare în sufletul lui?

„Dar tristețile tinereții arhiducelui au devenit și mai dese. Soarta a vroit ca mai mult de jumătatea vieții sale să fie nevoit a și-o petrece în deplină necunosțință de viitoarea sa menire. Adeseori a avut de luptat în contra lipsei de libertate a situației sale și cel mai comun drept al personalității a trebuit să-l răscumpere c'un preț greu. Prin nașterea sa, el era chemat, în calitate de arhiduce mai tânăr, să fie numai o bucată din fațada Curții imperiale, să se dedice vieții militare, să ajute la festivitățile datoriilor de monarh și să administreze averea liniei habsburgice de Este, stinsă în ramura bărbătească.

„Deodată soarta i se schimbă fără de veste. După moartea principelui moștenitor Rudolf, numai tatăl arhiducelui Francisc Ferdinand mai stetea între dânsul și dreptul la tron. Ca din întunec apărură arhiducele Francisc Ferdinand în lumina publicității. Din ziua aceasta se vor fi trimis în

largul lumii nenumărate rapoarte ale ambasadorilor și miniștrilor plenipotențiarilor din Viena, despre ceea ce era de nădăduț sau de temut din partea tânărului bărbat, care devenise una din pietrele fundamentale în politica mare.

„Murind fără de veste tatăl său, arhiducele Francisc Ferdinand ajunge deodată lângă tron. Dar soarta îi dete acum cea mai meschină lovitură.

„Arhiducele se îmbolnăvi... Suferind în chip foarte serios, se duse în munți, apoi pe mare și 'n pustiurile Egiptului. Ani de griji și dureri au trebuit să treacă, până ce siguranța salvării încălzi inima arhiducelui cu sentimentul de fericire, căruia i se adaoase un amestec de melancolie.

„Dar iată că veni ceasul solemn, când arhiducele își impuse o jertfă aproape supraomenească, spre a putea săvârși ceea ce fiecare om are mai legat de dreptul personal: alegerea soției sale, libertatea naturală de a strânge la sine și a conduce la altar pe fata, care-i era dragă și a cărei inclinare o simțea.

„Arhiducele apărură în fața tuturor membrilor casei împărătești și 'n fața unui număr de-o sută de consilieri intimi, ca să jure, că femeea sa, pe care a trebuit să și-o cucerească cu atâtea dureri, nu va fi niciodată părtașe la demnitățile și titlurile sale, și că fiii săi nenăscuți încă nu vor avea niciodată dreptul la moștenirea politică a tatălui lor. Arhiducele făcu jurământul solemn și iscăli cu mâna sa documentul.

„Acuma dânsul are doi băieți și o fată — și căsătoria lui pare asemenea căm-

Dușmanul în cetate

de Al. I. Hodoș

Intr'un articol publicat acum câteva zile în „Românul” sub titlul: „Să ne cunoaștem dușmanii” pornind dela veștile ce ne-a adus confratele nostru bucureștean d. Constantin Bacalbașa despre ura nestinsă cu care evroul espulzat Gaster urmărește încă și astăzi, din Londra unde s'a opoșit, tot ce e român și românesc, spuneam câteva vorbe și despre alți dușmani de acelaș fel, adică tot atât de veninoși, numai cât, nefiind la o distanță atât de dătătoare de curaj ca numitul Gaster, mai puțin fătși cu sfidările lor. Înțelegeam adică pe acei dușmani ai rasei noastre, cari au isbutit să se strecoare și în presa din România, punându-și la cale și aci aceeaș operă de otrăvire, pe care în unele țări au dus-o până la cea mai deplorabilă perfecțiune.

Aceștia, lucrează încă mai mult cu *perfidia*, — asteptând să poată trece, și ei, la al doilea mare gen caracteristic al combaterilor antigoimiste, care este *obraznicio*. — Unii chiar îndrăsnesc, pe ici pe colo, să pipăie și acest teren, — din fericire însă nu li-se prea tolerează să se avânte prea departe, — și atunci îi vezi revenind la atitudinile umilite, cu iuțea cu care melcul își retrace coar-nele întinse cu prea multă îndrăzneală în explorare.

În țara românească, libertatea largă a presei a făcut ca tonul ziarelor, să fie foarte vioiu, ba foarte ușor să treacă în violențe de limbajii cari ar surprinde, de sigur, pe unii cititori ai zia-

relor de prin alte țări. Este oare un rău așa de mare acesta?... În tot cazul, celelalte binefaceri ce isvorăse de pe urma libertății presei, îl răscumpără cu prisosință. Dar, să observați ceva caracteristic, chiar în violențele pe cari le întrebunțează ziaarele din România, la adresa adversarilor politici, sau cu privire la funcționarea unor instituțiuni, — în sfârșit peste tot în atingerea lor de chestiunile de interes public și de competență obștească.

Chiar părăndu-i-se, sau arătându-i-se, că i-se par vrednice de osândă, oarecari stări, oarecari acte de domeniu public, ziaristul român va păstra în scrierile lui, o nuanță măcar, de părere de rău, de durere pentru cele ce se vede silit a constata. Pe când ziaristul de origine străină, va prinde cu o adevărată voluptate malițioasă orice ocaziune de a putea vorbi de rău oameni, instituții, — tot ce terfelindu-se într'un fel oarecare, va avea să dea impresia, dovada ticăloșiei și nevredniciei țării, a neamului, a rasei însăși.

În disputele acerbe dintre ziaarele de partid, ele nu se sfîșesc să arunce reciproc oamenilor politici din partidul opus epitete ca: *bandiți*, *pungași*, etc. Regretabil! Dar să vezi apoi bucuria drăcească, cu care străinii din presă secondează asemenea izbucniri de exagerată iritare, — și cum de pildă, sub pana lor, țara întreagă devine „țară de pungași!” — „România a pungașilor!” — însemnează în subînțelesurile lor, că țara desigur n'ar mai fi tot astfel, dacă ar putea să fie, nițel macar, și a... ovreilor.

— „Acela zice”, — are mai întotdeauna zia-

ristul străin din presa românească obiceiul să accentueze și să se pună la adăpost. Apărându-se astfel, apoi, el colecționează cu o lăcomie căreia nimic nu-i scapă, tot ce românii spun sau scriu rău unii despre alții, la năcă. Ba, când materia-l scade sau lipsește, se mai ia refugiul și la cunoscutul „se zice”, sub pavăza căruia poți să născocescți nepedepsit orice îți trece prin cap.

Citești într'o gazetă, că d. P. Carp, om iubitor de glume, uneori cam dractice, ar fi zis că nici astăzi, când România are 7 milioane de locuitori, d-sa nu vede decât tot numai doi oameni vrednici de a-i pune în fruntea *dregătoriilor* în cari proiectează să facă împărțirea administrativă a țării. La întrebarea unui ministru: — „Cum? găsești opt oameni vrednici de a fi miniștri și nu găsești trei vrednici de a fi dregători?” — D. Carp ar fi răspuns apoi: — „Da' ce credeți voi, că găsești dregători așa de lesne ca miniștri?” — Aceasta ar fi fost gluma. Să vedeți acum ziarul cum o dă pe tonul tragic-solemn, relevând-o ca „cea mai aspră critică”, a cărei concluzie ar trebui să fie: „A crescut populația țării dela 5 la 7 milioane, dar oameni întregi abia au fost doi, și tot doi au rămas!”

Un moment să nu stai la îndoială că cel care caută să exploateze atât de *subțire* o glumă, autentică sau nu, făcută de d. P. Carp, nu poate să fie decât unul din acei... colecționari, de cari vorbiam. — „Las' să zică el!” e de obicei o vorbă a lor; dar uneori n'o lasă nici așa, ci o comentează dânsii, așa cum cere sistemul.

pului binecuvântat, unde se coc roadele de aur bogate. Totuși momentul extraordinar al experiențelor sale să nu fi lăsat urme în sufletul Arhiducelui? Oare să nu fi păstrat el o pornire de supărare și mânie în contra unui drept public, care pune peretele despărțitor între părinți și copii, și tagăduște fiului ceace este al tatălui?..."

Am reprodus acest portret al Arhiducelui Franz Ferdinand mai ales pentru concluziunile ziarului „Neue Freie Presse”, cari lasă a se ghici adevăratul scop politic al articolului:

„Gândurile asupra viitorului monarhiei — adaugă ziarul oligarhiei maghiare — și toate calculele posibilităților publice trebuie să pornească dela *Impăratul care-i aproape optzeci și unu de ani și dela moștenitorul tronului... Numai aceasta e politică reală...*”

Ziarul vienez citează apoi o vorbă din tinerețe a împăratului Francisc Iosif: „Trăim într-o vreme, când *personalitatea unui om poate face minuni*”. Dar par-că spaimântător de acest principiu eroic, ce trebuie să fie adănc săpat în sufletul marilor domnitori *din orice vreme*, organul oligarhiei dualiste se grăbește să sublinieze următoarele observațiuni foarte indiscrete:

„... Totuși trăinicia acestei monarhii, trăinicia politice și stările sale constituționale nu atarnă numai de-o singură persoană... Marile așezăminte ale monarhiei, *raporturile Coroanei față de Austria și Ungaria, pactul dualist, nu pot fi răsturnate de nimeni*. Această clădire, pe care au cimentat-o sudoarea și sângele popoarelor (?), este rezultatul unor lupte cumpănite și unui echilibru greu realizat.

„Nici împărații viitorului nu se vor atinge de ea, până ce noui puteri ale societății omenesci nu vor despărți ceace este vremelnic de ceace mai este folositor... O personalitate mai poate face și astăzi minuni, dar numai împreună cu cetățenii deopotrivă îndreptățiți, cari colaborează la treburile publice prin *reprezentanții lor în cele două parlamente* și se bucură de scutul constituțiunei”...

Am scos la iveală momentele cele mai elocvente — și cele mai suspecte — ale

acestor sfaturi nechemate, pe cari și-le permite „Neue Freie Presse”, ca să fie pe placul mecenajilor ei dela Pesta. De un singur lucru se ferește ca de foc ziarul subvenționat de guvernele ungurești: se face a uita că „cele două parlamente” trebuie să fie alcătuite pe aceeași temelie a „nouilor puteri sociale” — pe temelie *votului universal*, care există în Austria, dat de monarhul însuși, dar nu există încă în Ungaria, deși l-a făgăduit același monarh, în contra tuturor protestărilor oligarhiei maghiare...

Cine va ceti cu luare aminte și printre rândurile articolului citat din „Neue Freie Presse”, va pătrunde ușor rostul deplin al acestui articol, ghicind ceace vor fi presimțit, cu spaimă, inspiratorii lui și ceace dânsii ar dori să prevină. Atât numai că „o personalitate poate face minuni” pe tronul Habsburgilor, — și fără de sfaturile mecenajilor maghiari ai ziarului „N. Freie Presse”, și fără de concursul oligarhiei din Ungaria!

La Blaj!

De acum lozincea noastră fie: *Blaj!*

Dacă înainte cu 50 de ani, în 4 noiembrie n. 1861, s'au pus temelile celei dintâi instituții culturale românești din Ardeal în sala seminarului greco-oriental român din Sibiu — acum să ne apropiem de seminarul greco-catolic românesc al Blajului și să prindem noue puteri de muncă știindu-ne și unii și alții — de orice religie am fi — frați de un sânge și de un cuget. *Frăția de cuget*, iată ce să dea Dzeu, să ne conducă!

În timpurile astea grele, când se prăvăl cu amenințări hădoase nori, cari caută să ne întunece albastrul cerului, visat de sufletele noastre curate, nori, ce vreau să ne tulbure limpezimea apelor și să ne potopească brazdele trase de plugurile miștilor noastre, — în zilele astea de *greă cumpănă* sufletească — ridicați un steag — alb, neîntinat de mâni murdare, să falfăie în

bătaia vântului, să fie în văzul tuturor, un steag cu patru litere, cari spun totul: **Blaj!**

Numai în acest semn vom învinge!

Orașul, în care au trăit și au lucrat: *Inocențiu Micu Clain, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Timotei Cipariu, Ioan Măiorescu, Simeon Bărnuțiu, Gheorghe Barițiu, Andrei Mureșianu, Aron Pumnul, Alexandru Popu Ilarian*, orașul acesta mic, modest, dar mare și strălucit pentru ochii noștri, căci aici au trăit suflete românești de diamant — orașul acesta și serbările din el să fie pentru zilele noastre o *parcăz culturală*, de care să se izbească toți, căți vreau să se pună în calea gândurilor noastre curate.

Dacă în 1848 s'a cerut libertate politică, mai cu seamă, în zilele ce au să urmeze în curând să pretindem cu aceeași insufletire libertatea culturală, nu numai dela alții, ci și dela noi înșine, să ne cimentăm și mai tare convingerea, că am apucat pe o cărare bună, urmând îndemnul sufletelor noastre, spre cultura specific națională, și că vom persevera pe cărarea apucată.

Te văd, preot dintr'alte vremuri, care vii să mai vezi încă odată cu ochii tăi trupești orașul unde ai umblat la școală, pe când Timotei Cipariu era încă directorul liceului. Te văd cum te pregătești la această călătorie, lungă și grea pentru puterile tale, și cum îți aduni amintirile mănunchi, de-mi par niște boabe curate de mătâni — fiecare amintire câte o rugăciune. O să pășești din nou peste pragul școalelor iubite, o să retrăiești multe și multe clipe din trecut (ochii lui Cipariu au să te urmărească numai din portret!) și ai să lacăramezi, să plângi chiar — un plâns, care-ți servește spre laudă.

Te văd și pe tine tânăr student român, cum petreci serile la mescioara ta, cu lampa aprinsă, pregătindu-te pentru această serbare națională. Te văd cum aduni creițar lângă creițar, pentru călătorie. Ești sărac, îți tragi dela gură — dar n'ai schimba cu Croesus! Tu știi ce va să zică să calci pământ sfințit și vrei să

Când a fost mareșalul Nogi, eroul dela Port-Arthur, oaspele României, a găsit și un ziarist evreu dela un ziar din București accente din inima sa cu cari să-l întâmpine... Iată-le: — „În ce privește programul oficial, guvernul ar fi putut da mareșalului japonez o impresie de neuitat, dacă nu-l ducea la Dadilov (la exercițiile armatei românești) și la Sinaia, ci și la Rucăr, unde ar fi putut admira pe posterioarele moșnenilor progresele jandarmeriei rurale și recunoștința României constituționale față de veteranii războiului din 77!”

O astfel de *satiră*, atâta ironie în idee și scârnăvie în stil, nici odată n'ar fi putut să găsească un ziarist român. Asemenea *spirit* — bineînțeles *spirit* cu tendinți — nu poate să isvorească decât dintr'o cugetare și dintr'o violență, judaică.

Luarea în batjocură, cu deosebită predilecție, a vorbelor: român, România, românesc, — este iarăș un *sport* scos la modă de străinii opoșiți printre noi, și nu numai de evrei. S'a făcut, e drept, într-o vreme, la noi, abuz de aceste cuvinte; abuzul a fost osândit, printre cei dintâi, chiar de către Alexandri, — și apoi și de alții; a fost persiflat magistral de către maestrul Caragiale... Acestea toate le-am făcut noi, le-au făcut scriitorii noștri, tocmai din sfințenia patriotismului, care se revoltă când vede luându-se asemenea cuvinte în desert... Dar uitați-vă cum s'au repezit să papagalicească ironia evreii noștri și alți străini! Cu câtă batjocură, — care ajunge să se resfrângă nu asupra abuzului, ci a însăși întrebuintării firești și cinstite a cuvintelor: *român, România, românesc,*

— le repetă și le îngână, acei ziaristi și scriitori — specialiști mai ales în *critică*, neapărat! Prin ziare, la cari scriu evrei, prin reviste, la cari reglementează literatura noastră tot felul de pribege de prin răsărit, poți admira, zilnic sau lunar, acel stil rânjit, în care nu se mai ia în desert, dar se ia în *bătaie de joc*, tot ce este românesc, — începând bineînțeles cu *limba* românească.

Este un spectacol cu adevărat unic în lume, acesta. Unde vei găsi un german, un francez, un englez, care să sufere ca, în ziarele sau în revistele lui, să i-se ironizeze numele neamului, cu atâta dezinvoltură cum se face aceasta prin ziare și reviste ce se tipăresc în România?... De unguri, nici nu mai vorbim, — aci astfel de *ironiști* ar fi bătuți cu pietre.

Sistemul depreciării, al denigrării, al terfelirii, se urmează astfel, cu meșteșug și cu stăruință; el nu cruță nimic, având totuși aerul a nu se atinge, decât numai cu mâinile *altora*, de cele sfinte. Am dat aci abia câteva pilde, culesse la întâmplare, dintr'un număr sau două de gazetă, ce tocmai mi-se rătăciseră pe masă... Dar oricine, cântându-le, le poate găsi cu duimul.

Să ne cunoaștem dușmanii, — da. Dar întrebarea cea mare este: Cum ne vom apăra de dânsii?...

Amintiri din anul 1848/9

În opidul Cămpeni din munții apuseni ai Ardealului era scaunul spaniei, adică a oficiului silvanal pentru comunele din cercul de sus al Zlagnaiei. În fruntea acestui oficiu era spanul *Gyuri Lazar* supranumit Bogatul, care avea doi feciori la Academia de drepturi din Cluj. Controlor al oficiului era *Dumitru Moga*, forestier *Schuster* și trei canceliști: Balog, Hoeman și un ungur, cu numele *Zákos*. Notar era un Oberzentes și în fine doi haiduci români din Cămpeni cu numele de batjocură *Perdi* și *Toașa*, originari din Teoc.

Mai fusese încă un oficial român cu numele Rațiovici, născut în comuna Șard de pe Ampoi, dar acela ca om tânăr murise cu un an înainte de începutul resmiriței și a fost înmormântat la biserică gr. or. din Cămpeni, cu un concurs a unei mari mulțimi de popor.

În primăvara anului 1848 veniseră dela Cluj cei doi feciori ai spanului și cu studentul român Arieșan, născut în această comună.

Umblau toți trei cu puști la vânat, însă drumul mai în toate zilele îi ducea cătră Certege, unde trăia o fată foarte frumoasă a unui gazdă din acea comună, cu numele Buta. Aceasta era magnetul pentru acei tănări, precum mai târziu am auzit. Fata aceasta s'a măritat în cășlegile Crăciunului lui 1849 după Nicolae Begnesen, vestit cântăreț și învățător la școala din Abrud. Acesta însenase și teatru înainte de 1848 și pe el l-am auzit prima dată cântând „Deșteaptă-te române!”

pricepi din toată inima ta însemnătatea cli-
pitelor, cari le vei trăi.

De aceea te pregătești ca pentru cu-
minecătura: citești din istoria neamului tău
ce s'a petrecut în Blajul ăsta românesc, iai
istoria lui Barițiu în mână și cărțile scrise
de „Varga lui Moise“, de Petru Maior, te
înflori de cuvintele lui Bărnăuțiu și ale lui
Șaguna, rostite pe câmpul libertății și la
înființarea „Asociației“, în Sibiu, cuvinte
cari trăiesc și astăzi și binecuvinți ceasul,
în care te-ai născut ca fiu al unui popor
atât de apăsător, dar atât de curat în lupta,
care o poartă pentru dreptate. Te invidiez,
tinere român și trăiesc împreună cu tine
clipitele astea de înălțare sufletească.

Aș vrea să fiu ca tine să nu fi văzut
încă „Câmpul libertății“, să mă apropiu de
Blaj pentru prima oară. Să cutreier ținu-
tul în locul tău și să mă cuprindă flori
de entuziasm, cum te vor cuprinde pe tine,
când vei da cu ochii de mormintele celor
mari ai noștri.

Cum? Morminte prea simple? Dar cu
atât ne sunt morții mai mari! Nu ne-au
lăsat alții să ridicăm crucei mai pompoase,
dar monumentele din inimele noastre nu se
pot dărâma — ele dăinuiesc în ciuda tu-
teror opreliștelor. De aceea descopere-ți ca-
pul, rostește o rugăciune, (din tot sufletul
tău, cum o știi tu spune mai bine și mai
frumos) unește-te într'un gând cu cei mari,
cei duși dintre noi, cere-le sprijinul lor în
lupta, care o duci și depărtează-te, tinere,
cu inima împăcată că ți-ai îndeplinit dato-
ria ta față de neam.

Văd, de pe acuma, sute și sute de
părinți cu fiii lor de mână, apropiindu-se
de „Câmpul libertății“. Ochii tinerilor și ai
bătrânilor se vor cănta și se vor înțelege
căci ochii tuturor vor glăsuși într'o limbă
înțeleasă de bătaile inimii noastre: „Da,
jurăm, ca înaintașii noștri, că vom fi una,
că vrem să fim un neam cu limba și drep-
turile sale naționale. Da, jurăm, că toată
dragostea vom pune-o în slujba înaintării
neamului nostru!“

Și jurământul acesta *trebuie* să ni-l fa-
cem, căci altfel n'am fi vrednici să fim fiii
unui neam. Numai așa ne dictează con-

știința curată, numai așa vom fi în stare
să inspirăm respect celorlalte neamuri con-
locuitoare.

...Și mai văd încă ceva. Văd pe câte
unul din cei cari vor fi de față la măre-
țele serbări culturale, îl zăresc cum se stre-
coară pe inserate, cum iese din mijlocul
mulțimii, care freamătă și cum se dă pradă
gândurilor, cercând — într'un colț de stradă,
neluat în sumă de lume — să-și reconstru-
iască viața Blajului de altădată. Stă dus
pe gânduri și — deodată vede cum se
schimbă pe dinaintea ochilor lui fața lu-
crurilor.

...N'a sunat de vecernie? Clopotnița
mănăstirii „*sfintei Treimi*“ trimite chemarea
la rugăciune. Dela „*Buna vestire*“ îi răs-
punde clopotul mănăstirii de acolo. De prin
cămăruțele călugărești se pornesc călugării
încet, încet, grav, la vecernie. Se înalță
rugăciuni lui Dumnezeu. Fiecare cere în
rugăciunile sale ajutorul ceresc spre du-
cerea la isbândă a planurilor sale pentru
ridicarea neamului. Rozariile țărănesc în
tăcerea rugăciunilor rostite în gând, cu
buzele tremurate, — noaptea se lasă domol
peste mănăstiri, luminile de ceară își trimit
lumina pălpăitoare peste capetele descopere-
rite, evlavioase... călugării ies din mănă-
stiri, se înaprăștie în chiliuțele lor și încep
să scrie.

Istoria lui *Varlaam* și *Iosafat*, învățătu-
rile lui *Toma de Kempis*, *Omiliile* sftului
Ioan Gură de aur, *Belisariu* după *Marmontel*,
Fabulele lui *Esop*, *Pravila după rândul slo-
velor*... Afară e întunec. Blajul doarne —
numai călugării și alți câțiva mireni învă-
țați veghiază.

Se întrebă mereu oamenii ăștia: Cum
o să ridicăm neamul nostru? Cum o să-i
dăm hrana învățaturii? Cum o să poată
ține piept cu neamurile învecinate?

Frământări sfinte! Până când *voi* vă
frământați mințile cu astfel de gânduri,
până atunci mii și mii de alți oameni, în-
tr'alte locuri, își pierd viața în desfrâu.
Frații voștri, țărani români, dorm liniștiți,
obosiți de munca de peste zi a câmpului.

Munca câmpului vostru întelenit, că-
lugări idealști, o să aducă roadă, roadă

bogată — de o să se bucure sufletele voa-
stre acolo, unde petrec ele acum...

Și sta dus pe gânduri și privea mași-
nal înainte celce s'a smuls din mulțimea
celor serbătoreau clipita măreață, și tot
mai bine-i venea la cunoștință însemnăta-
tea acestui „*Fulda*“ a Românilor și tot mai
mult simțea că-i bate inima la fiecare pas
ce făcea pe pământul acesta...

*

Deacum lozinca noastră fie: *Blaj!* La
Blaj! Lăsați-vă cuprinși de fiorii trecutului,
stând asemenea celui smuls din mulțime,
și reinviind trecutul, lăsați-vă pătrunși de
însemnătatea momentului de față și jurăți,
jurați solemn, cu inimă curată, pentru viitor,
dragoste de neam până ce va mai fi suflare
în trupurile voastre.

dr. Horia Petra-Petrescu.

Inmormântarea lui Take Protopopescu

Martii la orele 4 d. a. s'a făcut inmor-
mântarea regretatului Take Protopopescu.

De pe la orele 3 jum. se adunase o
mulțime imensă la biserica sf. Gheorghe,
unde se aflau depuse rămășițele defunc-
tului.

Serviciul divin a fost oficiat de proto-
reul județului, înconjurat de numeroși
preoți.

La ora 4 fără un sfert au început dis-
cursurile.

Cel dintâi a vorbit d. *Vasile G. Morțun*,
fostul ministru de lucrări publice.

Discursul d-lui V. G. Morțun.

Sânt oameni al căror nume-l trimbiță zilnic
ziarele. Gestul lor cel mai mic, gândul cel mai sar-
bed, mai neînsemnat, e cântărit și tâlmăcit parcă
de el ar atârna tot viitorul, tot așezământul țării.

Sânt alții cari o viață întreagă stau în veci-
nic zbucium, răscolind lumea și patimele... și când
e la încheerea lor, vezi cu mirare și amărăciune că
și-au trecut tot rostul zilelor numai în zgomot și
larmă zadarnică.

Dragă prietene, dintre aceștia nu ai fost.

Prin muncă tihnită, liniștită, așezată, prin
stăruință nestrămutată în credințele tale și în te-
lurile urmărite, ai înlesnit să se tragă brazdă nouă

348|9
Și după ce s'a depărtat comisia investiga-
toare, cu asistența unei companii de cătane săcui,
oficialii silvanali sus numiți au rămas în Câmpeni
și nime nu i-a infestat, însă de cu toamnă se
lăți vestea, că antepostul din muntele mare a
prins o ștafetă trimisă de spanul și de ceilalți un-
guri cu scrisoare la Cluj, prin care se cheamau
ungurii, ca să trimită cătane în munți spre a zu-
gruma mișcarea românilor.

Urmarea a fost, că în o sâmbătă după-ameazi
i-am văzut pe toți oficialii unguri adunați la po-
dul riului încunjuțați de gardiști înarmați. Se
spunea, că-i duce la Blaj. I-am văzut cu străiți
umplute cu albituri, cari străiți s'a vizitat de către
gardiști, și la doi s'a și găsit câte un pistol vîrit
între cămeși, cari piștoale îndată s'au și confiscat.
Încunjuțați de o ceată de români prinsonierii fură
duși pe drumul către Bistra.

În ziua următoare am înțeles, că i-au îm-
pușcat din jos de Bistra, însă Iancu a dat grație
spanului Lazar, feciorului acestuia Gyuri și ofi-
cialului Zákos, cari au suferit numai spaimă și s'au
refuțori în Câmpeni, unde au petrecut tot timpul
resmiritei. Mai târziu spanul și Zákos și-au reo-
cupat postul lor.

Aceasta a fost prima execuție marțială.

A doua execuție s'a săvârșit asupra a trei
români din părțile Clujului și cari au fost ju-
decați ca spioni, cu toate că după spusa tatălui
meu, care i-a spovedit, ei au fost nevinovați, ceea ce
au descoperit și înaintea senatului, care-i osândise.

Dacă Iancu ar fi fost în Câmpeni execuția aceasta
nu se întâmpla.

I-au scos afară din comună la locul numit
„Răstoaca“ lângă râu și împușcându-i acolo i-au
și îngropat.

În iarna anului 18489 trupele trimise în
Zărând au fost respinse și vina o purtau doi că-
pitani din Bistra, cari la Vata au lăsat oamenii
lor a se infunda cu beutură și noaptea au lăsat la-
gărul fără pază — și așa în somn fiind surprinși
de către o ceată de călăreți veniți de către Hăl-
magi s'a făcut o baie de sânge și lagărul a fost
împrăștiat.

Pentru neglijența aceasta cei doi căpitani au
fost trași la răspundere și după dreptul marțial ju-
decați la moarte prin glonț. Iancu i-a pardonat și
pe unul cu numele Dragia l'a judecat a fi expus
în ziua de târg în piața Câmpenilor legat de un
stălp și cu o sgară de fer la grumazi, iar pe celălalt
l'a legat pe ghița Arieșului, unde a petrecut șe-
zând fără cioracei pe ghiță.

În 1849 primăvara au fost aduși doi prinso-
neri unguri la Câmpeni. Erau doi tineri, cărora a-
bia le eșia mustața, cu o piele albă și rumenă și
îmbrăcați domnește. Presupun cumcă vor fi fost
niște studenți. Închiși erau în o odaie a vardei
(casa unde erau sub arme deapurarea 20 de gar-
diști). Această casă era în piață și robii aveau
privire liberă pe fereastră. De câteori trecea Iancu
sau altul dintre comandanții români pe acolo cei
doi prinsonieri făceau gălgăie și injurau în limba

lor, căci româneste nu vorbiau. Purtarea lor obraz-
nică nime nu o băga în samă și aceasta poate se
suferă din porunca Iancului.

Într'o zi Iancu a mers la Vidra la părinți și
comanda rămăsese la maiorul N. Corcheș, care ve-
niud pe stradă înaintea vardei tinerii cei doi iară
au injurat și batjocorit, dar acum li-sa sfetit râu,
căci maiorul dete poruncă la gardiști să-i scoată
afară. Li luară între puști și scoțându-i din comună
la locul numit în „Baltă“ i-au împușcat și acolo
au fost și îngropați. Alte execuții în Câmpeni nu
s'au întâmplat. În Offenbaia întretinea Iancu 30 de
familii maghiare cu cele de traiu și-i păzea.

Alba-Iulia, în 16 August 1911.

Rubia Patilă, avocat.

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

în ogorul mănós și rodnic al partidului tău, fără să-ți faci din aceasta merit, fără să tragi mândrie ori fală, fără să cauți mărire, zi cu zi ți-ai făcut datoria, datoria întreagă.

Și din munca ta, din ostenele tale a tras folos și cinste partidul tău întreg. Ai fost furnica harnică din a cărei agoniseală s'a folosit moșuroiul. Ai fost albina credincioasă roiului, din a cărei strădanie s'a sporit și s'au umplut fagurii.

Crescut sub ochiul bătrânilor din marea noastră generație, cum cresc lăstarii sănătoși la poalele codrului de stejari, ai știut să-ți însușești din pornirile, din vrednicia lor. Ca ei erai dornic de propășire și gata să pui umărul la prefacerile sociale, cerute de timpurile în care trăim. Dar de vreme, din tinerețe, ai avut limpeziciunea de minte necesară omului politic să vadă ce și cât se poate face în zilele noastre. Ți-ai mărginit în întemeierea, în cucerirea numai acelor înviri toate stăruințele tale. De aceea munca ți-a fost cu spor și în plin.

În tine a stărut, mai eu seamă, credința în puterile și însușirile sănătoase ale neamului și mare parte din muncă ți-ai pus-o să strângi la olaltă aceste energii răslețe. Chiar acum în urmă, acum când boala începuse să te războiască, să te doboare, te-am văzut într-o supremă și superbă încordare îndoiindu-ți energia. Parcă simțeau că trebuia să grăbești încheierea muncii tale necurmate.

Lucrarea ta din urmă, întemeierea Băncei României, mai mult ca oricare, pune în lumină atât gândul urmărit cât și marile tale calități.

De aceea în numele partidului nostru întreg, recunoșcător tovarășului credincios și devotat, îndurerat îți zic:

Odihnească-se acum în pace rămășițele tale vremelnice. Și din ceace nu pierd, spre cinstea familiei urmașilor tăi rămâie numele tău, iar nouă tuturor, spre zilnică pilduire neștearsă amintire a muncii, stăruinței și a credinței tale neștrămutate.

Afară de d. Morțun au mai ținut discursuri d-nii *Al. Iiescu*, *Al. Ștefănescu*, dir. „Băncei românești” și *I. G. Duca*.

Coseiugul a fost apoi ridicat și scos din biserică.

Înainte de pornirea cortegiului, d. Al. Cantaeuzino, președintele societății funcționarilor publici, a rostit câteva cuvinte, arătând dragostea și recunoștința pe care o poartă funcționarii publici lui Take Protopescu care a muncit atât de mult pentru propășirea societății.

Cortegiul s'a pus apoi în mișcare, la ora 4 și un sfert, urmat de o imensă mulțime și a străbătut străzile Colței, bulevardul, calea Victoriei și străzile Carol și Șerban-Vodă, până la cimitirul Bellu, unde s'a făcut înmormântarea.

La cimitir a vorbit din partea soc. „Generală” d. *Al. Georgescu*, care a arătat folosul ce a adus defunctul funcționarilor comerciali, dânsul fiind singurul care a susținut în senat legea repausului duminical complet până a fost în cele din urmă votată.

Bine ați venit!

Români, ostași credincioși ai falnicului nostru drapel național, cari ați grăbit să auziți chemarea de luptă pentru drepturile fi-rești ale neamului nostru obidit de veacuri, venind chiar din cele mai îndepărtate cătune din culele pitoreștilor văi ale Retezatului mare: *bine ați venit la Hațeg!*

Pe când primiți aceste rânduri în mâinile voastre, voi, mii de români adunați în jurul celor mai aleși fii ai neamului nostru, sorbiți cu nesăț cuvintele lor dulci de însuflețire curată și tresaltă zidurile acestui orașel de munte de strigătul vostru dureros, energie și întăritat de protestare, resfrângându-i ecoul poalele uriașului Retezat.

Inveseliți de veselia voastră, însuflețiți de însuflețirea și incurajați de înfrângibila vo-

astră energie, vă întâmpinăm cu dragoste la această adunare măreață.

Neamul românesc din această țară este un factor important și hotăritor prin puterea sa de viață, prin conservarea întetită a existenței sale etnice și chiar prin numărul său de patru milioane. Ne umple de bucurie astfel, orice manifestare de viață și conștiință națională, dar mai vărtos această frumoasă și falnică adunare a voastră, Hațeganilor cu fața arămie de arșița soarelui, cu mâinile gronturoase de greutatea muncii și cu femeile voastre harnice, mândre și frumoase.

Aseculți iubiți Hațegani cuvântul proocroilor unui viitor mai fericit și mai senin, să puteți duce raza nădejdlor la depărtatele voastre vetre din umbra brazilor și să altoți în sufletele fragede ale copilașilor voștri dragostea neadormită de neam.

Bine ați venit!

Slovacii și autonomia catolică. Budapești Hirlap, simbriașul guvernului unguresc, jubilează pentru că cu prilejul alegerii unui membru mirean în congresul regnicolar pentru pregătirea autonomiei catolice slovacii din ținutul Pojonului n'au ales pe deputatul *Francisc Schiciac*, ci pe Geza Szüllö, actualul deputat guvernamental al cercului Bazin.

Cazul acesta încă dovedește, încheie imperialistul maghiar, că poporul slovac din nordul Ungariei a părăsit definitiv politica naționalistă antipatriotică și antinațională.

Pentru sufragiul universal. În 15 august n. în Félégyháza a avut loc o adunare poporală la care a participat și *L. Holló* deputatul cercului. După vorbirea lui Holló adunarea a votat o moțiune în care protestează în contra cheltuelilor militare și totodată pretinde *legiferarea sufragiului universal, egal și secret*.

Vacanța Camerei. Azi și mâne Camera nu va ținea ședințe. Ședința mai apropiată va avea loc Luni, 20 august n., cu următoarea ordine de zi: votări nominale asupra adreselor locuitorilor din Batyk, Sümeg, Zalavég, Nádlaç și Csölyos, apoi continuarea dezbaterii proiectelor militare.

Greva din Anglia. Greva începută de lucrătorii dela docuri a adus, ca cel mai primejdios rod al ei, greva împiegaților dela căile ferate, care a izbucnit ieri dimineața. Proclamarea grevei dela căile ferate a fost plănuită de vreme îndelungată, guvernul englez și-a dat toată silința să reducă dușmănia dintre lucrători și societăți, dar toate acestea au rămas fără rezultat. În greva muncitorilor dela docuri guvernului i-a succes să îmblânzească societățile de navigațiune, cari au fost foarte îndărăjite împotriva muncitorilor din Liverpool. Se vedea, că prin înlăturarea primejdiei de aici, se vor înclunja grevele din alte localități, căci în Liverpool era situația mai critică. Dar guvernul n'a putut să câștige pentru planurile sale de pace societățile căilor ferate, în urma urei vechi ce există între ele și muncitori. Dacă greva va ține și numai scurtă vreme, Anglia va avea pagube enorme, dar mai mult vor suferi locuitorii, cari sunt expuși la lipsă de alimente. Guvernul pășește foarte energic și trimite trupe și vase de războiu în toate părțile ca să prevină eventualele turburări.

În același timp însă mijlocește încheierea unei păci echitabile îndeosebi pentru muncitori, a căror însemnătate o recunoaște guvernul, dar încercările lui loiale întâmpină totdeauna greutăți la societățile tirane.

Sunt temeri, că vor izbucni turburări sângeroase. În Londra locuitorii sunt provocați prin placte, ca la caz de lipsă să se constituie în poliție pentru susținerea păcii. Tesaurierul Lloyd George a făcut o ultimă propunere pentru exmiterea unei comisii de trei, care să afle calea unei împăcări. Mcdonald conducătorul muncitorilor sperează să ajungă la un rezultat bun această comisie.

Tratatul pentru Maroc. Presa germană a început să se ocupe din nou mai cu interes de tratativele referitor la Maroc. Indemn pentru aceasta a primit dela o parte a presei engleze, care pretinde a ști, că tratativele au fost întrerupte în urma ridicării de pretenziuni noi de către Kiderlen-Vächter.

Presă germană respinge aceasta acuză și susține, că tratativele au fost întrerupte din motive independente de Germania.

La acestea se mai adaugă încă un incident întâmplat de curând în Franța care va contribui probabil la înăsprirea tratativelor. Ziarul „Matin” aduce știrea, că în Aix les Bains a fost rupt și nimic un steag german de către doi oficeri francezi. Într'un restaurant mare, unde se adună publicul cel mai ales de toate neamurile, hotelierul din prilejul unei sărbători a voit să facă o surpriză oaspeților prin împodobirea terasei hotelului cu steagurile tuturor națiunilor.

Între acestea a fost și un steag german, pe care zărindu-l doi oficeri, au provocat hotelierul să-l îndeapărteze. Hotelierul n'a împlinit cererea lor și atunci oficerii au rupt ei singuri steagul între aplauzele publicului.

În Berlin spiritele s'au agitat la început, dar în scurtă vreme s'au calmat și nu dau prea mare importanță incidentului.

În vederea tratativelor pentru Maroc însă, se crede, că acest incident nu va influența în mod binefăcător mersul lor. Cercurile politice din Berlin sperează, că guvernul francez va da satisfacție mulțumitoare pentru vătămarea steagului german.

CORESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Ziua împăratului. Criza din ministerul de războiu. Preludii pentru sesiunea de toamnă a parlamentului.

Viena, la 16 august.

După tradițiile din trecut împăratul își va serba ziua nașterii sale și de astădată în Ischl, care este a 81-a din viața lui de bogată și glorioasă activitate. Rugăciuni cucernice se vor înălța la ceruri din mii și mii de suflete pentru sănătatea și viața îndelungată a domnitorului, care în anul acesta a fost pusă la grele încercări. Îngrijorarea a fost cuprins inimile milioanele sale de supuși credincioși, când se svonia, că bătrânul monarh e suferind.

Cu atât mai mare a fost însă bucuria acestora la auzul știrea îmbucurătoare, că organismul robust a învins asupra morbului grav. Pe înclutul monarhul s'a putut dedica iarăș cu trup și suflet misiunii sale grele de domnitor, iar în orele obișnuite să-și facă plimbările călare și să meargă la vânat.

Ceeace face că iubirea și alipirea supușilor înclunjură personalitatea împăratului cu atâta căldură, este convingerea fiecăruia despre duhul dreptății care s'a revărsat totdeauna din înălțimile tronului asupra sa. Că de firea lui blândă și simțul lui constituțional s'a făcut de multeori abuz, nu poate servi ca acuză, căci acestea s'au făcut totdeauna la sfatul consilierilor săi, de cari trebuia natural să asculte câteodată. Și între aceștia locul întâiu îl ocupă maghiarii, cari nu odată s'au folosit de bunătatea lui, ca să provoace neînțelegeri între ceilalți supuși ai lui. Abuzul acesta s'a făcut totdeauna prin concesiile primite. Ele se cereau de regulă sub pretextul de a promova pacea și bunăînțelegera între diferitele popoare și pentru a întări legătura dintre Austria și Ungaria. Efectul lor a fost însă chiar contrarul. Când cu prilejul reformei electorale s'a repețit acest joc, Kossuth și Wekerle au subscris înainte de primirea guvernării pactul pentru înfăptuirea acestei reforme, dar l-au călcat și nici azi cercurile conducătoare politice din Ungaria nu dau nici un semn, că și-ar aduce aminte de cuvântul dat monarhului. Maghiarii sunt accia dintre supușii împăratului, cari i-au cauzat cele mai multe clipe neplăcute. Asigurările lor despre omagiala și neclintita lor credință față de domnitor, pe care o accentuează cu orice prilej, provoacă în Austria deja numai zimbete ironice. Toată lumea știe, că mentalitatea lor este aceea,

ce s'a putut vedea din discursul rostit mai deunăzi de contele Károlyi asupra reformei militare.

În afacerea retragerii apropiate a baronului Schönaich nu s'a ivit în timpul ultim nimic nou. Criza a rămas staționară. Poziția lui Schönaich față de noile proiecte militare accentuată de atâtea ori se poate mai bine judeca din ținuta presei iudeo-maghiare, când s'a lăsat vestea că Schönaich se depărtează. E drept, că cercurile oficiale și organele lor își dau aparența că le este indiferent, că cine se va afla de aici înainte în fruntea ministerului comun de război, dar cine cunoaște ipocrizia ziarelor maghiare, va putea ușor înțelege, că îi doare mult depărtarea aceluia, care le-a arătat atâta dragoste și care s'a expus cu atâta succes pentru revendicările lor zise naționale.

Despre sesiunea de toamnă a parlamentului nu se dă nici oficios nici o știre. Baronul Gautsch nu și-a luat concediu în vara aceasta, ci lucră zilnic regulat în biroul său. În audiența dela 18 august, când va felicita Gautsch pe Majestatea sa din prilejul nașterii lui, va ajunge probabil vorba și de planurile guvernului pentru toamnă. Executarea acestora atârână dela multe împrejurări. Problema cea mai însemnată este și va rămâne aflarea unui mijloc de împăcare între cehi și germani.

Până ce nu se află nimic pozitiv în privința aceasta, toate rămân planuri goale, o musică a viitorului. Cehii au lăsat să se înțeleagă într'un articol scris de dr. Kramar, că sunt gata a se angaja pentru guvern. Tot astfel au întins mână de împăcare pentru restabilirea păcii în Boemia.

Natural toate acestea se fac numai pe baza împlinirii unor condiții, între cari cea dintâi este ridicarea universității a doua boeme. Tot pretenziunile vechi. La tot cazul în septembrie se va vedea abia ce șanse sunt pentru înfăptuirea acestei păci.

Totul atârnă în Austria dela rezultatul acestora.

Austriacus.

DIN ȚARĂ

Din comitatul Hunedoarei

Câteva cuvinte despre almanachul comitatului Hunedoarei. — Stările de pe Valea-Jiului. — Adunarea din Hațeg.

În zilele acestea a apărut almanachul comitatului Hunedoara — scris cu puțină grijă și informații necontrolate — cu foarte puține pagini străbătute de gândul curat al științei și culturii, în schimb în întregime poartă pecetea sentimentului patriotic.

Și nici nu așteptăm altceva dela o carte, ce apare în ținuturile naționalităților, o carte care vrea să informeze despre un comitat românesc.

Pe noi ne interesează raportul, starea instrucțiunii, ieșit din peana d-lui inspector Dénes Károlyi în care vestitul patriot își dă seamă de munca sa patriotică, despre serviciile (?) ce le-a adus culturii și cauzei ungurești în acest comitat românesc. Roadele silinții sale neobosite ni-le ilustrează prin o statistică a școlilor din comitat, în 1905 — când a venit în fruntea comitatului, și în anul 1910. În decurs de 5 ani românii au pierdut nu mai puțin de 135 școli. — La 1906 în comitatul Hunedoarei erau 30 școli gr-cat și 209 gr-or. la sfârșitul anului 1910 sunt 29 gr-cat. și 75 gr-or.

În locul celor pierdute, parte s'au ridicat școli de stat, parte școli comunale în număr de 24 și alte 24 sunt puse în prospect, cari toate vor deveni niște fortărețe de patriotism maghiar, de cultură nu vor putea fi nici odată, fiindcă în mijlocul nostru nu are drept de existență decât cultura românească.

În raportul acesta d. inspector amintește, că are un program de luptă în contra noastră — acceptat la timpul său de arhișovinul Apponyi, iar astăzi de clericalul Zichy, în care sunt cuprinse diferitele puncte din comitat, unde va ridica școala ungurească. Planul acesta strategic însă nu-l poate da publicității, fiindcă, zice d-sa, e slab acel general, care își destăinuște dușmanului planurile sale strategice. (Amuzant d-lui din cale afară, cu asemenea aiere de general. Cul.)

Îl doare pe excelentul nostru patriot existența gimnaziului român din Brad, care nu vrea să-și plece capul ideii de stat. Pentru contrabalansare lui a înălțat deci, tot în Brad, școala civilă ungurească — și se jălbește, că și azi sunt com-patrioți, cari nu vreau să creadă în izbânda și

succesul muncii sale și solicită sprijinul tuturor în acțiunea de nimicire a culturii românești.

Pentru noi nu e nou acest ton intolerant, spiritul turbure și mentalitatea descreierată a d-lui inspector. Multe figuri șterse și deschilbrate am avut fericirea să întâlnim în luptele noastre naționale. Regret și împreună cu mine toți aceia, cari înțeleg adevăratul rost al școlii, toți cari doresc binele tuturor popoarelor din țară, toți cari înțeleg spiritul vremii de astăzi, că în fruntea instrucției unui comitat se află un bărbat pseudo-politic, care înainte de toate nu e:

1) om de școală, de oarece nu înțelege menirea adevărată a școlii, care trebuie să fie o instituție de cultură,

2) nu știe, că educarea oricărui popor trebuie să pornească din lipsurile, simțirile și împrejurările sale deosebite. Trebuie să plece din trecutul cultural al aceluia neam

3) și nu înțelege încă în veacul al 20-lea, că cea mai mare crimă împotriva unui popor este să încerci nimicirea culturii lui naționale și falsificarea vieții lui sufletești.

*

În partea cea mai de jos a comitatului Hunedoarei, în ținutul munților acoperiți de brazi, a căror coaste sunt spălate de apa repede a Jiului furtunatic, unde la tot pasul dă omul de privilegiat romantic, pe această vale istorică starea țărânului român — e tristă, trebuie să ne pună pe gânduri.

Până pe la anul 1867—68 pe valea Jiului nu aflai nici o urmă de străini. Pe atunci se descoperiră băile, cari au adus trenul în inima acestor munți, și cu vremea s'a înmulțit elementul străin. Țăranul român e expropiat de pe locul cel bun și roditor. Expropriarea aceasta decurge și azi, mijloacele de traiu i-se împuținează, iar rezultatul e, că numărul lor scade pe zi ce merge.

Și ca în multe locuri, țăranul nostru n'a învățat nimic bun dela străin. N'a învățat măiestrie dela străini, n'a înțeles și nu înțelege terenul vast de muncă și câștig, care îl oferă împrejurările nouă de viață de pe valea Jiului, nu și-a însușit spiritul lui de comerciant, în schimb a învățat să bea și alcoolismul poate nicăiri nu băntuie așa de puternic, ca în aceste părți.

Nu se află nici o însoțire economică, nu e nici o tovărășie, nu se cetește deloc, și nime dintre intelectualii de pe valea Jiului nu a aflat de lipsă să adune vreodată pe țărâni din vre-un sat, să le vorbească despre vremile schimbate, să-i împrietenească cu industria și comerțul, să-i facă a începe o nouă viață, conștientă.

Fenomenul acesta ni-se înfățișează ca o problemă de existență a neamului nostru în acest ținut, în fața căruia nu ne putem retrage, ci trebuie să sanăm în grabă răul, punând în lucrare mijloacele, cari vor delătura piedecile dezvoltării fiștești a populațiunii.

Între multele mijloace de mântuire, cel dintâi e munca conștientă și desinteresată pentru ridicarea nivelului cultural al țărânimii, premenim sufletul țărânului, iar din un suflet nobilitat, care arde de dorul unei schimbări, pleacă toate acțiunile de mântuire și toate faptele bune. Aceasta o vom ajunge în parte prin aceea, că pe Valea-Jiului se va înființa un nou despărțământ al Asociațiunii, fiindcă despărțământul Hațeg — căreia îi aparține și astăzi — fiind depărtarea atât de mare, nu și-a putut întinde activitatea niciodată și asupra Jiului. În cadrul acestui despărțământ cu ajutor din centru s'ar începe și aici răspândirea cărții și a slovei românești, și domnii noștri, — cari până azi au umblat mai mult după căpătueli, fiind instituția culturală în apropiere, nădăjdum, că vor rupe cu trecutul și își vor împlini datorința.

*

Abia ne mai despart câteva zile de marea adunare românească din Hațeg și interesul și însuflețirea ia valuri tot mai mari. Mii de țărâni se vor aduna la Hațeg pentru a auzi cuvântul de deșteptare rostit de fruntașii lui, cari îi cunosc nevoile și păsul.

Aici trebuie să lămurim dorințele juste și drepte ale neamului nostru, cari trebuie să se valideze în această țară nefericită, unde de dragul aristocrației se țin în jug milioane de popoare și se calcă în picioare cele mai elementare drepturi ale omului.

Veniți frați români cu tineri și bătrâni la această adunare. Lăsați-vă casa și lăsați la o parte coasa, nitați grijile cari vă leagă de glie, coboriți din munți, pentruca prin numărul vostru mare să

însăpăimântați pe ceice v'au apăsât până astăzi, căci serbarea aceasta de trezire va ridica în sufletul vostru noue îndemnuri de simțire și cugetare românească, vor face ca pe aceste plaiuri istorice, să se înceapă o viață românească premenită și mai intensivă, ca să fiți stăpânii muncii voastre cinștite.

Bineveniți să fie toți, cari vor alerga la Hațeg.

La revedere!

Petroșeni, la 10 aug. 1911.

Cor.

DIN ORAVIȚA

O însuflețire frumos pilduitoare

Am fost la adunarea generală a despărțământului Oravița al Asociației „Astra”, care s'a ținut Duminecă 13 crt. în frunțașă comună Vrani.

Am văzut, eeeace nu s'a mai văzut de mult, în părțile noastre la astfel de adunări. În gara Vraniu ne-au întâmpinat poporenii din comuna nu mai puțin frunțașă Iertof. În frunte cu vrednicul lor păstor sufletesc Panciovanu fiul, care print'o frumoasă și pătrunzătoare cuvântare ne urează un bun sos, arătând ce pot fi adevărații conducători ai unui neam. Tinărul cojocar Banu, ne adresează de asemenea puține cuvinte dar care ne-au încântat cu atât mai mult cu cât au venit dela un poporean în numele poporului. A răspuns prin cuvinte pline de înțeles președintele despărțământului propopul Poruț mulțumind de sărbătoreasca primire și îndemnând pe săteni să-și păstreze și de aci înainte virtuțile strămoșești. Apoi într'un lung șir de v'r'o 50 de trăsuri, luând drumul lung până în Vrani, am pornit cu călăreți fără șeună pe armăsari ca niște șoimi, ca înaintași în frunte cu fanfara țărănească din Iertof. Apoi intrat mai întâi în comuna Iertof, așa duce drumul la Vrani unde am fost primiți de sătenii îmbrăcați de sărbătore și plini de mândrie românească, căci s'a dat și lor puțină să vadă apostolii luminii și să audă cuvântul lor lecuitor.

S'au luat după noi mic cu mare, bărbat și femeie, și ne urmau cu o cucernicie vrednică de o așa sărbătore culturală. La hotarul comunei Vrani eram așa de mulți încât drumul părea un bălaur mișcător cu o mie de capete gata să prăpădească tot ce îi se împotrivesc în cale. Aici alt vrednic păstor sufletesc al poporenilor, Balmăz, ne urează în numele Vranienților un bine ați venit; căruia îi răspunde iarăși președintele despărțământului, mulțumind de primirea deosebită ce ni s'a făcut.

Intrând apoi în comună, acum în cap cu fanfara țărănească a Vranienților, în tot mersul nostru am fost salutați din toate părțile cu dragoste adevărat românească, iar ajungând la școala primară cea măreață a comunei, zidire cu etaj după cum mare e și dorul de adevăr și lumină al celor cari se bucură de ea, ne-am oprit și ne-am scoborât din trăsuri, ca să mergem la slujba dumnezeiască.

Biserica, un al doilea focar, însă de mângăiere, nu se lasă mai pe jos de școală, întâiul focar al luminii. Acolo mi s'a dat să văd iarăș rara privilegiată a unor adevărați dreptcredincioși, cari doi câte doi, mergeau înaintea sfintei icoane, închinându-se ei și închinându-se unul în fața celuilalt, în semn de împăcare. După slujba religioasă săvârșită de 3 preoți cu răspunsurile date de corul gr. or. din Oravița română ne-am dus, după ce ne-a mai amintit odată inimosul preot Panciovanu fiul, însemnătatea Astei, la locul adunării, lângă biserică.

Comunele Iertof și Vrani, sunt comune mari, cu străzi late, drepte, dar cu vinovăție neîngrijite, fiindcă poporeni au cu ce să îngrijească, dar nu se îndemnă nici unul. Să nu le pară rău de acest adevăr usturător, dar așa este. De felinare pe străzi, nici vorbă, par'că am trăi la începutul lumii, și când colô noi suntem în veacul luminii electrice și a oamenilor sburători.

Casele sunt bine zidite, încăpătoare, au toate înlesnirile, dar mi-a părut rău, că n'am văzut în stil adevărat românesc decât casa comună din Vrani și cu motive naționale pe dinafară, o singură casă din Iertof.

La orele 11 n. a. se deschide adunarea gen. de d. președinte Poruț, în fața unui număr mare de poporeni și al unui frumos mănunchi de cărturari și de studenți univ. arătând însemnătatea acestor

adunări pentru popor, apoi s'au luat în discuție toate punctele din programul de dimineață.

Domaul preot Sintoma a ținut o conferință foarte instructivă despre Astra, iar fruntașul Nic. Vucelja ne-a înțeles despre slăbiciunile poporului nostru, biciindu-le.

După amiază la orele 3, s'a urmat cu programul, discutându-se punctele, care au mai rămas.

Vrednic de amintire e propunerea d-lui d-rand med. Ștefan Sculici, Mărcina, că broșurile „Monografia Asociației” să nu se împartă gratuit, căci scopul Asociației nu trebuie să fie să ne învețe la pomana, ci la jertfa rațională, de aceea să fie vândute, ca astfel să se poată ușor mări fondul de rezistență al Asociației. Se pot face 2 ediții, una populară cu 5 cor. alta de lux cu 10 cor.

Această propunere bună a fost primită de adunarea generală. Apoi d. Traian Țăranu și-a dezvoltat conferința sa despre: „Folosele tovarășilor” stăruind asupra nevoii grabnice a unor tovarășii plugărești la poporul nostru. La fine d. secretar Jianu cu multă convingere a lăudat puterea spirituală a Vrâncienților.

Petrecerea populară cu binevoitorul concurs al fanfarei plugarilor din Vrani, a fost foarte însuflețită. Ne-au întristat însă mult și am rămas scârbiți, când am văzut cum țărancele noastre au început să-și lapede frumosul lor port național, înpeștrându-se cu șorțuri scumpe foc și netrainice deloc, cumpărate în dughianul dela ele din sat și în dughianurile jidovești din Oravița. Un popor care nu ține la porturile istorice, care îl deosebesc de alt popor și îl ridică în fața aceluia, e un popor vrednic de osândă. Să ia deci bine seama bărbații acestor române rătăcite și netrebnice, și să le fie spre cinstea acestor vrednici urmași ai strămoșilor noștri cari țin morțiș la mândrul lor port românesc bărbătesc.

Fanfară! Cuvânt nou la țăranul nostru. Muzică instrumentală cu trompete. După coruri, a ajuns țăranul nostru bătănat să cânte din instrument de pe note. Laudă, în veci neresplătită laudă fanfarei din Iertof și din Vrani.

Sosind seara ne-am dus la concertul împreună cu teatru. A fost peste așteptările noastre. S'a cântat Trecu-i valea, Cucuruz ca iedera (bis.), Peste deal, Stăncuța (bis.), Negruța, Toaca (bis.) O deosebită lauda tânărului sătean oravițan solist, dacă nu mă înșel Gh. Sterian, pentru vocea sa plăcută. Piese de teatru: „Paza Maicii sfinte” a fost jucată neîntrecut, cu deosebire de Livia Surla și Floarea Colojoară, Elena Novac, Rusalin Cărcota, Vrâncienți, iar „O sâmbătă norocoasă” cu deosebit talent de Ana Tâmaș, Rozalia Epure, Floarea Ghitera, Ecaterina Jurca și ceilalți oravițeni.

Cu jocuri naționale ca Hora, Pe picior, Măzărca și altele s'a încoronat această serbare culturală, literară, artistică și socială național românească în răsăritul zorilor.

Am învins, căci poporul în veci își va aduce aminte de această serbare înălțătoare.

Traian Oravițanu.

Univ. med.
dr. VICTOR GRAUR
medic școlar calificat, profesor de gimnastică
instituit de dentistică.
Arad, Andrassy-tér Nr. 22.
Etagiul I, în fața pal. administrativ (comit.)

Aviz!

Cu tot respectul incunoștiințez stim. public român, că am deschis în
**Arad, strada Kossuth numărul 66 un
salon de croitorie pentru bărbați,**

unde pregătesc cu pricepere și gust neîntrecut tot felul de vestminte pentru bărbați și uniforme preoțești. În urma studiilor făcute în străinătate, sunt în situația să satisfac ireproșabil celor mai pretențioase gusturi.

Litere - Arte - Științe

IN ZORI

Sub un mal legata plută
Se mai mișcă abea. Duios
Geme apa 'n veci sbătută.
Ca prin vis, sub iaz la moară.
Luna tot mai jos scoboară.
Tot mai jos, mai jos.

A apus! Și dintr'odată
Nu mai vezi nici deal nici drum,
Totu 'n zarea 'ntunecată
Și-a pierdut și loc și nume.
Nu cred, că mai fost pe lume
Noapte ca acum.

Par' că-i mort de veacuri satul
Și trudit de-atâta clint
Doarme-adânc întunecatul
Codru 'n văi, iar la răstoace
Plopilor-au încetat să-și joace
Frunzele de-argint.

Dar din aripi bat cocoșii,
Răscolind văzduhul mut.
Albe 'ntâin și tot mai roșii
Zorile-și 'ntind lucoarea —
Din zăvoiu privighetoarea
Iarăși a 'nceput!

George Coșbuc.

„Electra” în tragediile lui Eschil, Sofocle, și Euripide

Din prelegerile lui August Wilhelm Schlegel la universitatea din Viena. (1807—8)

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

Ușor se poate vedea că *Eschil* a prins subiectul din partea lui cea mai grozavă și că l-a trecut în domeniul zeităților nebuloase, unde petrece el atât de bucurios. Groapa lui Agamemnon este punctul nocturn de unde emanează răsplata răsunătoare și umbra lui desgustătoare e sufletul întregii creațiuni poetice. Imperfecțiunea externă, care se poate observa cu ușurință: că piesa adastă prea mult timp la același punct fără de a înainta vădit, se prefacă într-o perfecțiune internă: căci e tăcerea înăbușită a așteptării, înaintea unei tempestăți sau a unui cutremur de pământ. Ce e drept, rugăciunile se repetă, dar chiar grămădirea lor ne dă impresia unui propus mare, ne mai auzit, la care nu sunt îndestulătoare numai puteri și motive omenești. Cu omorârea Clitemnestrei și cu cuvintele ei sfâșietoare de inimă a ajuns poetul, fără de a desbrăca pe criminală de firea ei, până la ultimul grad, până unde poate fi pus la probă simțul nostru.

Fiindcă crima, care are să fie espiață, e păstrată în evidență dela început din partea mormântului lui Agamemnon, se apropie în sfârșit și mai mult de privirea amintirii noastre, prin arătarea hainei: Agamemnon este omorât după ce s'a săvârșit răsunarea încă odată. Fuga lui Orest nu arată o slăbiciune sau o părere de rău nevrednică, ci este numai tributul inevitabil, pe care trebuie să-l plătească acesta naturii jignite.

Asupra împărțirii vrednice de admirație a lui *Sofocle* n'am decât să vă fac atenți în liniamente generale. Ce frumoase cuvinte introductive premerg trimiterea reginei la mormânt! *Eschil* începe cu trimiterea jertfei. În ce podoabe minunate, nobile, este împodobit totul, spre exemplu: povestirea jocurilor de întrecere.

George Murnu traduce astfel pasajul remarcant:

Bătrânul: Trimis sunt pentru asta și ti-o spune tot.

Orest se duse să ia parte de curând
La jocurile dela Delfi, fala Greciei;
Și 'ndată ce cu glas puternic crăinicul
Făcu 'nceputul alergărilor de cai,
Întâiul joc, el falnic și uimind pe toți
Intră în toi, sfârși 'ncurarea 'n chip măreț
Și-avu răsplata cea mai vrednică de cinste.
Dar ca 'n puține vorbe să pot spune mult,
N'am mai văzut așa putere și isprăvi...
etc. etc. pag. 39—42.

Intreagă partea aceasta se potrivește foarte bine pentru recitat.

Traducătorul.

Cum e păstrat patosul *Electrei*: mai întâi tânguirile generale, apoi speranțele izvorite din visuri, nimicirea aceluia în urma veștii despre omorârea fratelui ei, alte, none speranțe ale surorii ei, *Hrisotemis*, respinse și ele — și numai mai apoi jalea deasupra urnei. Eroismul, eurajul *Electrei* iese frumos la iveală în contrastul cu sora ei mai slabă. Dar poetul dramatie a dat, în general, o întorsătură nouă de tot subiectului, în urma faptului, că a atras atenția și compătimirea noastră asupra persoanei *Electrei*. A dat acesteia minunate părechii de frați, părții femeiești perseverența neșovăitoare a simțimentelor credincioase, eroismul suferinței, iar părții bărbătești vigoarea frumoasă a tinereții victorioase.

Bătrânul este stăpân, ca contra punct, pe de altă parte, peste precauțiune și experiență; faptul, că amândoi scriitorii nu pun nici un cuvânt în gura lui *Pilade*, dovedește, cât de mult disprețuia arta cea veche orice prisosință nefolositoare.

Ceeace caracterizează mai cu seamă tragedia lui *Sofocle* este veselie cerească la tractarea unui subiect atât de grozav, suflul cel proaspăt de viață și de tinerețe, care străbate dela început până la sfârșitul tragediei. Luminosul zău *Apollo*, care a dat poruncă să se îndeplinească fapta, pare că și-a revărsat influența sa asupra întregului. Chiar și creptul de ziua dela început este semnificativ. Mormântul și lumea umbrelor sunt în depărtare. Ceeace aduce la *Eschil* sufletul celui omorât cu sine, emanează aici din sufletul *Electrei*, care trăiește și care e stăpânită într'aceea măsură de ură și de iubire. E de remarcant ocolirea oricărei pedepsiri întunecate, deja la început, în prima vorbire a lui *Orest*, când zice că nu-i pasă dacă se lățește vestea că ar fi murit, numai să se simțască el în puteri și sănătos. Nici nu este cuprins, nici înainte, nici după săvârșirea faptei, de îndoială și de neliniște sufletească, astfel încât ceeace se ține de el e mai sever tractat, decât la *Eschil*.

Și lovitura grozavă de teatru: omorârea lui *Egist* și faptul că acesta își așteaptă încă omorârea sa rușinoasă, e mult mai aspră, decât dincolo. Cel mai potrivit tablou despre legătura între cei doi scriitori dramatici ni-l oferă nălucirile *Clitemnestrei*: amândouă sunt tot atât de cuvințioase, de importante și au aceleași presimțiri. *Clitemnestra* lui *Eschil* e mai mare, dar mai înfloritoare, *Clitemnestra* lui *Sofocle* e frumoasă-maiestatică în grozăvia ei.

Piesa lui *Euripide* e un exemplu rar de îndărătnicie poetică, mai bine zis de îndărătnicie nepoetică. N'ai mai isprăvi, dacă ai vrea să dezvolti toate contradicțiile și netemeiniciile din ea. De ce întărită d. e. *Orest* pe sora-sa atâta timp, fără să-i poată spune cine este? Cât de ușoară își face scriitorul misiunea, dând la o parte, fără de nici un înconjur, ceeace-i stă în cale, ca pe țăranul de aici, d. e. de care nici nu știam unde a rămas, după ce s'a dus să aducă pe *Crescător*! *Euripide* a voit să fie parte nou, parte i-s'a părut neverosimil, ca *Orest* să omoare pe rege și pe nevasta acestuia

Rugând sprijinul binevoitor, semnez cu distinsă stimă

George Marița

croitor dipl. de unif. militare și haine bărbătești.

in mijlocul capitalei. Ca să evite aceasta s'a încercat în neverosimilități mult mai mari. Ceeace aflăm din elementele tragice, nu sunt proprietatea sa: se țin de fabulă, de antecesorii săi și de tradiție. In urma intențiilor sale, cel puțin, n'a ajuns tragedie, ei a prelucrat-o mai mult în tot chipul ca să o degradeze la un tablou familiar, în înțelesul său de astăzi. Efectele cu sărăcia Electrei sunt deplorabile: poetul și-a tradat secretul mizeriei proprii în urma acestei arătări predilecte. Toate pregătirile pentru faptă sunt foarte ușurate și nu te pot convinge.

E un adevărat chin să vezi pe Egist că își arată ospitalitatea și că Clitemnestra trebuie să-și arate compătimirea față de fiica sa ca să te atingă la suflet; fapta se nimicește îndată după ce a fost dusă în ideplinire prin părerea de rău cea mai rușinoasă, o părere de rău, care nu constituie nici un simțământ moral, ci numai un sbucium trecător. Nu vreau să mai zic nimic despre blasfemiile îndreptate împotriva oracolului din Delfi. Fiindcă se nimicește întrecăg piesa printr'asta, nu știu de ce a mai și scris-o Euripide, dacă nu, ca să mărite pe Electra fericită și să lase să-și facă norocul țaranul bătrân, ca răsplată a abstenenței sale. Aș mai dori atunci însă, ca cununia lui Pilade să se întâmple îndată, și ca țaranul să-și primească suma respectabilă; astfel s'ar sfârși totul spre mulțumirea spectatorilor, ca o comedie de rând.

Ca să nu fiu nedrept, trebuie să mai observ, că Electra e poate cea mai rea piesă teatrală a lui Euripide. A fost goana după noutate, ce l-a adus aici pe cărări laturalnice? Firește, e regretabil, că l-au luat pe dinainte la alegerea subiectului doi antecesori ca aceștia. Dar ce l-a silit să se măsoare cu ei și — mai cu seamă — cine l-a silit să scrie o Electra?

INFORMAȚIUNI

Arad, 18 August 1911.

Mersul vremii

— *Institutul meteorologic anunță vreme schimbăcioasă cu o neînsemnată schimbare în temperatură și pe alocurea, mai cu seamă în partea nordică a țării, ploii.*

Prognostic telegrafic: Vreme schimbăcioasă moale, pe alocurea ploii.

Temperatura la amiază a fost de 21°6 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klg.)

Grâu pe Octomvre	Cor.	11'46
Grâu pe Aprilie 1912	"	11'65
Secară pe Octomvre	"	9'50
Cucuruz pe August	"	8'17
Cucuruz pe Septemvre	"	8'28
Cucuruz pe Maiu 1912	"	7'90
Ovăș pe Octomvre	"	8'57

De-ale noastre.

— *Măine, sâmbătă, fiind sârbătoare, Schimbarea la față, numărul viitor al ziarului nostru va apare marți dimineața.*

— **Aniversarea nașterii Majestații Sale în Catedrala din Arad.** Azi s'a celebrat, la a 81 ziua a nașterii Majestații Sale Împăratului Francisc Iosif I, o solemnă liturgie în Catedrala gr.-or. română din Arad, pontificând însuș Prea Sf. Sa d. episcop Ioan I. Papp asistat de către Venerabilul părinte protopop V. Beleş, dr. Gh. Ciuhandu, Fabriciu Manuilă și părintele local Gavril Bodea.

— **Primul nostru de astăzi.** Atragem deosebită atențiune a cetitorilor noștri asupra primului nostru articol de azi, ce-l publicăm din condeiul unui distins bărbat politic

român, care dorește să rămână anonim. Părerile exprimate în acest articol sunt în parte reflexul modului de gândire al unor anumite cercuri hotărâtoare în viața acestei monarhii.

Inchiderea cărciumelor din Brașov.

Suntem informați, scrie „Gazeta Transilvaniei”, că un număr de aproape 100 bărbați români din Scheiu, au prezentat magistratului orașului Brașov o petiție, în care cer ca cărciumele din Scheiul Brașovului să fie închise de Sâmbătă seara până Luni dimineața. Această petiție va fi pusă la ordinea zilei în una din ședințele consiliului comunal și suntem siguri, că această acțiune atât de salutară pentru binele poporului nostru din Scheiu va fi sprijinită cu toată căldura de către membrii români ai reprezentanței.

Primul aviator român inginerul A. Vlaicu la Blaj. Cu prilejul serbărilor culturale, cari se vor desfășura la Blaj în 28, 29 și 30 August st. n. obștea românească va avea rara fericire de a se desfăta în zborul aviatorului nostru A. Vlaicu, care a ținut să înalte nimbul serbărilor prin zborul său cu aparatul cel mai nou construit după sistemul propriu. — Zborul inginerului Vlaicu va fi un frumos gest în pervazul serbărilor jubilate al culturii române. Români de pretutindena, grăbiți a fi martori ai acestui triumf al științei române. Nu întârziati a respăți cu obolul vostru nizuințele și jertfa ce aduce un fiu al neamului și țării noastre pe altarul științei universale.

Spre orientare avizăm P. T. public românesc, că șborul va avea loc în a doua zi a serbărilor: marți în 29 august sau la caz de timp nefavorabil miercuri în 30 august st. n. între orele 5—7 după a.

Bilete de participare de persoană:

1. Loc I. 10 cor.
2. „ II. 5 „
3. „ III. 2 „
4. „ IV. 1 „

Anunțările să se facă *necondiționat* până la 25 august ca comitetul aranjator să poată lua măsuri pentru trenurile de lipsă, trimitându-se de odată prețul biletelor la adresa: *Ioan F. Negruțiu jun. inginer, Blaj — Balázsfalva. — Comitetul aranjator.*

Peregrinaj. Azi 233 bărbați și femei din comuna *Pincota* sub conducerea preotului *Ioan Iercoșian* au trecut prin orașul nostru urmându-și calea spre mănăstirea dela Hodoș-Bodrog.

Logodnă. Dșoara *Mariți Rusu* și d. *Octavian Lupeanu* logodiți. Felicitări.

Cununie. În 10 august n. a avut loc cununia dlui *dr. Hariu Holom* avocat în Ibașfalău cu dșoara *Otilia Câmpian*, fiica vād. protopopese *Susana Câmpian* n. *Fekete-Negruțiu* din Ibașfalău.

Cu prilejul acesta d. *Holom* drept răscumpărare a anunțurilor de cununie, a dăruit 20 cor. pe seama „Fondului ziaristilor români”.

Dorim tinerei perechi noroc și fericire.

Rectificare. Subscrișii declarăm că numele nostru figurează fără știrea noastră între organizatorii petrecerei ungurești din *Gurahonți* și că deci, nu facem parte dintre aceia. *Gurahonți*, 15 august 1911. *I. Munteanu și Nicolae Vodă.*

† **Anton I. Purcherea.** Marți a fost înmormântat în cimitirul bisericii Sf. Nicolae din Scheiul Brașovului venerabilul bătrân nonagenar *Anton I. Purcherea*, un vrednic fruntaș al poporului nostru din Scheiu, care s'a bucurat de multă trecere în mijlocul poporului și al intelectualilor brașoveni, până la adâncile sale bătrânețe. A fost pe vremuri un negustor harnic și cu vază, care și-a crescut în cinste familia sa numeroasă, a făcut parte din corporațiunile bisericii Sf. Nicolae și a fost până aproape de sfârșitul vieții sale un cercetător zilnic al easinei române, al cărui membru zelos a fost.

Odihnească în pace !

Frumoasă știre literară. Avem plăcerea a aduce la cunoștința publicului o știre literară, care va fi primită, de sigur, cu bucurie de iubitorii noștri de literatură frumoasă.

D. Oct. C. Tăslăuanu, secretarul „Asocia-

țiunii” s'a hotărât să scoată de sub tipar o serie de volume literare pe ales, ca „Biblioteca Scriitorilor dela noi”. — adecă a scriitorilor din Ardeal, Ungaria și Bănat. Să fie o serie de volume ce să stea, și ca cuprins și ca înfățișare din afară, pe o treaptă cu cunoscutele publicațiuni ale marelui institut de editură „Minerva” din București.

D. Tăslăuanu căutând un editor pentru Biblioteca plănuită, intrase în legături cu firma săsească *W. Krafft* din Sibiu, care s'a arătat gata a tipări volumele de literatură românească și a îngriji de desfacerea, de vânzarea lor. Dar pe când contractul era gata între d. *Krafft* și *Tăslăuanu*, a întrevănit d. *Sebastian Bornemisa*, stud. universitar, proprietarul „Librăriei Naționale” dela Orăștie, și a rugat pe d. Tăslăuanu a-i da dsale în editură Biblioteca din vorbă, căci o primește și dsatocmai între condițiile cu cari ar lua-o firma *W. Krafft*, D. Tăslăuanu s'a bucurat că află un librar român care se leagă de acest lucru împreună cu însemnate cheltueli, și bucuos a schimbat editura Bibliotecii predându-o „Librăriei Naționale” a dlui *Bornemisa*. Au încheiat cuvenitul contract, apoi s'au pus pe lucru. Cel dintâi volum, care deschide șirul de alese lucrări literare în „Biblioteca Scriitorilor dela noi”, este d. *Alexandru Ciura*, profesor în Blaj, cu un volum de foarte frumoase, duioase și dulci nuvele și schițe. — scoase mai ales din viața iubiților noștri frați *Moți* din Munții Apuseni, a căror fiu iubit și iubitor este și d. *Ciura*. E d. *Ciura* mare meșter în a povesti aduceri aminte din viața Moților băieși ori ciubărari, și zbuciumări de ale sufletului în anii copilăriei și ai tinereței. Cetitorii vor afla mare plăcere în ceteria gingașelor piese ale dlui *Ciura*.

E volum de 14 coale tipărite. Format „Minerva”.

Lumea adunată la sărbările dela Blaj va afla deja volumul dlui *Ciura* de vânzare la „Librăria Seminarială” din Blaj, precum și la „Librăria Națională” a dlui *S. Bornemisa* în Orăștie.

Să-l caute, să-l ceară toată lumea. Că de mult volum de schițe mai plăcute nu a ajuns în mâinile publicului nostru cetitor! „Libertatea”

Invățătorii aduc prinos culturii românești. Primim știrea, că reuniunea învățătorilor bănățeni-timișoreni va fi reprezentată la marile serbări culturale dela Blaj prin însuș președintele ei domnul *Iuliu Vuia*.

Onoare bravilor noștri învățători!

Cărți aprobate. Ven. consistor arădan sub N-rul 2475—1911 a aprobat cursul de *limba română (ed. VIII) și limba maghiară* suc N-rul 2841—1911 ambele de domnul *Iuliu Vuia*.

Votul colectiv al parohiei Banat-Comloș. În ziua de 13 august st. n. a. e. și-au dat Banat-Comloșenii „Votul colectiv” la alegerea de protoprezbiter, ca credincioși ai parohiei centrale din tractul Banat-Comloș.

Alegerea a fost condusă cu mult tact și pricepere de părintele asesor ref. *Fabritius Manoilă*.

Majoritatea voturilor a intrunit-o distinsul preot din loc *Mihai Păcățianu*.

Insufletirea mare, iubirea sinceră și respectul ce a manifestat poporul față de părintele *Păcățianu* cu ocaziunea alegerii — dovedesc, — că munca cinstită își află răsplată.

Mănăstirea dela Moiseiu. Cu ajutorul bunului Dumnezeu la mănăstirea dela *Moiseiu* s'a zidit o biserică nouă, care se va binecuvânta în 28 august st. n., adecă în sârbătoarea Adormirii Preasf. Născătoarei de Dumnezeu, care este hramul acelei biserici.

Din mănăstirile cele multe din Maramureș numai stă decât aceasta dela *Moiseiu*.

Este de mare însemnătate aceasta mănăstire și de mare folos sufletesc pentru credincioșii români gr.-catolici din Maramureș, că deacum înainte vor avea un locaș sfânt, în care vor cere ajutorul Preacuratei Mame lui Dumnezeu și nu vor peregrina la mănăstirile din depărtări mari aflând mângăiere aici în patria lor.

Notez, că biserica cea veche dela mănăstirea din *Moiseiu* s'a sfințit înainte cu 300 de ani, și azi e aproape de ruinare.

Mă bucur, că s'a putut zidi în locul ei o biserică frumoasă nouă de peatră și o locuință de peatră cu șapte chilii.

Dee bunul Dumnezeu să stee și aceasta sute de ani și să fie spre mărirea neamului nostru și spre întărirea credincioșilor.

Biserica s'a zidit din prețul pădurei vândută a mănăstirei, iar iconostasul cu cheltueli mari l-a ridicat sp. domn Simeon Papp, protopretorele Vișeuului cu prea stimata sa doamnă, apoi altarul din lemn de frasin, precum și 6 feșnice și un luster s'a făcut cu cheltuelile lui N. Bora, credincios din Vișeu de jos, căroră și cu epistola mea aceasta le exprim cea mai adâncă mulțumită.

Pe aceia, cari vor veni la Moiseiu îi rog să se provadă cu merinde, deoarece se aude, că se găta foarte mulți la actul sfințirii și nu ne vom putea îngrijii de proviziunea lor. *Sighet*, la 3 august 1911. — *Tit Bud*, vicarul Maramureșului.

Din patrie.

Accidentul M. Sale împăratului Francisc Iosif. Se anunță din Ischl că M. Sa împăratul a plecat Mercuri dimineața la vânatoare. La un moment dat caii dela trăsura sperându-se, trăsura M. Sale a fost în pericol de a fi răsturnată. Oaspeții M. Sale, ducele Leopold de Bavaria, ducii Konrad și Geora împreună cu arhiducele Iosif erau cuprinși de spaimă, căci în orice moment se putea întâmpla o nenorocire. Monarhul a cedat abia atunci, când a fost rugat de vizitiu ca să se dea jos spre a evita o nenorocire. M. Sa a sărit din trăsura și a mers pe jos până în vârful dealului. Aci s'a urcat din nou în trăsura, deoarece caii se liniștise.

Sălbatecul din Bogata. Muncitorii de pe latifundiul contelui Coloman Festetich dela Bogata au dat alaltăieri peste o ființă omenească învălăită în zdrențe, spărlită și cu o barbă desordonată, având aspectul unui sihastru ce izolat de decenii de lume se nutrește cu rădăcini, ori mai bine zis a unui sălbatec.

Zăcea într-o jiradă de pleavă și abia cu mult năcaz izbutiră să-l ducă la pretura din Szombathely. Aci pretorele Simkovich cercă să-i ia interogator, dar abia cu multă osteneală îl putu face să-și spună numele. Il cheamă Carol. După zadarnicele încercări de a-l face să vorbească, i-au dat de mâncare și loc de odihnă. După un somn binefăcător de trei ore sălbatecul se întremă într'atâta ca să-și reamintească, că cu mulți ani înainte era muncitor prin Vasvár, anul însă i s'a șters cu desăvârșire din memorie.

Supunându-l unei cercetări medicale s'a constatat neîndoios că sălbatecul dela Bogata e idiot.

L-au transportat la spital unde făcându-i o baie îl luară în grijă medicală.

Nefericitul Carol e aproape de treizeci de ani și probabil cam de zece ani rătăcește prin pădurea din apropiere trăind cu rădăcini și cu miere sălbatică.

Și de-ar fi numai sălbatecul acesta în țara noastră „binecuvântată”, dar câți sunt încă de ceice nu rătăcesc prin păduri...

Pațania dr.-ului Oprișa. In „Világ” un domn Erdélyi Victor relevează cazul cu constituirea Reuniunii agricole din Zarand, proiectată de un inginer forestier

din Brad, Mihaluş și la care au participat mai mulți români, în frunte cu d. prof. dr. Pavel Oprișa.

Când s'au lansat prospectele pentru aceasta reuniune, iscălite și de d. dr. Pavel Oprișa și alți români, i-s'a spus d-lui Oprișa, prin ziarele noastre, că nu face bine, că se aliază la o lucrare comună, fie și economică, — nu cu inginerul Mihaluş, ci cu ceialalți șoviniști, căci aceștia vor folosi și reuniunea economică *pentru scopuri de maghiarizare!*

Celece au urmat, ni-le spune acum d. Erdélyi. Adunarea de constituire s'a ținut în 16 febr. c., prezidiată de d. dr. Oprișa. Fondatorii au recomandat în comitet 25 economi și învățători români și 5 maghiari. Primpretorele, care era de față, a văzut în aceasta *trădare de patrie* și au ales în comitet 20 unguri, în frunte cu el, ca prezident și numai câțiva români „de dragul păcei”. Noul comitet a hotărât să tipărească îndrumările populare ale reuniunii *numai ungurește* și apoi le vor împărți între economii români. *Dacă aceștia nu vor înțelege boabă din ele, e treaba lor, pentruce nu învăț ungurește.*

Partea cea mai mare a românilor s'a retras dela reuniune și au rămas numai câțiva, de hatărul d-lui Mihaluş, — așa ne spune dr. Erdélyi.

Noi întrebăm de d. dr. P. Oprișa, ce zice la toate aceste? Perzistă și pe mai departe pe lângă „frățietate”?

Universitate baptistă in Ungaria.

Uniunea universală a baptiștilor din toată lumea, conform unui svon ce circulă de câteva zile în cercurile protestante, a căror ramificație este împreună cu nazarinienii noștri rătăciți, se ocupă cu ideea înființării unei universități în orientul Europei. Nu este definitiv stabilit locul unde se va înălța noul focalar de cultură (?) confesională. Spre acest scop e designată țara noastră, ori Turcia. Spesele de zidire și susținere le vor acoperi nobilii americani de confesiunea baptistă.

La universitate se vor primi toti tinerii aparținători vre-unui ram al protestantismului, originari din țările situate în orientul Europei.

Metoda de propunere va fi cea dela universitățile americane. La universitatea aceasta se plănuște înființarea unei facultăți de teologie protestantă.

La caz că universitatea se va ridica în Ungaria, — și aceasta o accentuiază deosebit ziarele maghiare, — limba de propunere va fi simultan cea ungurească cu cea germană.

Alegere de medic cercual. Din Geoagiu ni-se scrie: In 14 l. c. a avut loc alegerea de medic cercual cu sediul în comuna *Geoagiu*. Au fost numai doi candidați, amândoi jidani. Ales a fost, cu toate voturile, jidanul Klein Mór, pripășit pe-aici cine știe de pe ce meleaguri ale lui Israil.

Ovreimea din loc se bucură nespuse de mult pentru aceasta acviziție cu nasul coroiat.

Dela frați.

Calătoria familiei regale române.

In cercurile oficiale din București se anunță, că familia regală va face o nouă călătorie pe Dunăre până la Orșova.

Trei ofițeri arestați. Din București primim știrea, că în urma unei intervenții a parchetului de Ilfov, către corpul II de armată, marți seară au fost arestați, de către un căpitan dela comenduire, sublocotenentii Serghiescu din regimentul 3 de călărași și Casian, din regimentul 14 artilerie din Craiova.

Cel dintâiu e acuzat că ar fi pus în circulație, contra făcând semnătura tatălui său, d. general Serghiescu, polițe în valoare de peste 30.000 lei. Cel d'al doilea e arătat ca complice. Un alt ofițer, arătat ca complice, și care n'a putut fi găsit marți noaptea spre a fi arestat, — vorba de sublocotenentul Cholet din cavalerie, — s'a prezentat Marți dimineața la închisoarea militară unde s'a predat.

El a fost închis imediat.

O bicicletă pe lacul Teiului. Mereu după amiază d. P. Mihăilescu, a făcut pe lacul Teiului experiențe cu aparatul său; o bicicletă plutitoare. Cu această ocaziune d-sa a căutat să stabilească definitiv principiul de plutire și de cărmă a aparatului. Încercările făcute au fost pline de succes.

Inceputul acesta atât de satisfăcător a produs un viu entuziasm în numărul public, care aflase de aceste experiențe și se duse la Tei. S'au făcut adevărate demonstrațiuni de simpatie tânărului inventator.

D-sa urmărește ideea de a face ca aparatul său să poată fi întrebuințat cu deosebire în operațiunile militare.

Crucea eroului Tudor Vladimirescu care s'a ridicat la Târgoviște din inițiativa doamnei Smara se va inaugura la 20 august odată cu congresul învățătorilor.

Din străinătate.

Moartea pictorului olandez Israels. Celebrul pictor olandez Josef Israels a încetat din viață.

Josef Israels născut la Grominga în 1824, a fost la început elevul lui Kruseman la Amsterdam și apoi la Paris al lui Picot. Lucrările lui au obținut însemnate premii la diferite expozițiuni.

In 1889 la expoziția din Paris i s'a decernat Grand prix.

Dintre tablourile lui Israels au ajuns celebre: „Lutoarcerea” (1878), „Pot au feu” și „Zi de repaus”.

O patrule turcă căzută într-o cursă. Dona patrule turcești, fiecare compusă dintr'un subofițer și un soldat, au căzut într-o cursă de briganzi pe granița greacă-turcă. Cei doi subofițeri și unul din soldați au fost uciși.

In jurul catastrofei vasului de razboi „St. Georgi”. Din Roma se anunță, că vasul de război „St. Georgi”, care a naufragiat acum de curând, se poate considera ca pierdut. Vasul e absolut nou și a costat 40 milioane lire. Tunurile și munițiile vasului au fost transportate la mal.

Amiralul Leonardi Cattolica a plecat la fața locului.

Orice speranță pentru salvarea vaporului e pierdută.

Grandioasa manifestție din Bruxelles. In urma anunțării de manifestațiuni liberale și socialiste în favoarea votului universal și a instrucțiunilor

Prima fabrică de trăsuri de pe câmpie.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continuarea stradei Maros).

Asortiment stabil de mai mult de câte 40 bucăți! calese diferite la dispoziție! Telefon 439. Preț curente se trimit gratuit și franco!

ni obligatorii, ca la 500.000 de persoane au sosit la Bruxelles. Dela orele zece dimineata cortegiul s'a pus in mișcare spre foburgul St.-Gilles unde mari meetinguri au avut loc. Trupele din garnizoană sunt consemnate. Vre-o 2000 de jandarmi au fost aduși din toată țara.

Epilogul tulburărilor din Franța. Curtea cu juri din Douai a judecat vre-o 50 de podgoreni din Marne, urmăriți pentru ultimele tulburări. Unul din ei a fost condamnat la 4 ani, de închisoare, doi la 3 ani, unul la 2 ani, unul la 4 luni, unul la o lună. Ceilalți au fost achitați.

Un ultimatum către albanezi. Din Constantinopol se anunță, că în urma deciziei consiliului de miniștri, valiul de Janina a primit ordinul de a soma pentru ultima oară pe cei 300 de albanezi concentrați în împrejurimile Argyrocastrolului să se supună; dacă nu, detașamentele de trupe îi vor ataca.

Deraierea din America. Din New-York s'esc următoarele amănunte cu privire la deraierea din Fortwyle:

Trenul deraiat este expresul Indiana care face drumul dintre Chicago și New-York în 18 ore. Societatea garantează călătorilor că nu vor suferi nici o întârziere, și de fapt trenul nu întârzie mai nici odată.

Duminecă expresul se afla în întârziere de o oră în apropiere de Portwyle și își continuă drumul cu mare viteză fără a se opri în stații.

Din cauza unui macaz greșit trenul apucă pe o linie străină și se ciocni cu un tren de marfă.

Locomotiva fu prefăcută în bucăți. Vagoanele de persoane au fost răsturnate. Cu toate acestea nu au suferit decât stricăciuni neînsemnate, vagoanele fiind de oțel (cel mai nou sistem) și având pereții provăzuți cu arcuiri.

S'a putut stabili că în momentul ciocnirii trenul avea o viteză de 100 km. pe oră.

Călătorii își datorese viața numai vagoanelor excelente. Nu sânt de cât 30 răniți ușor.

Șeful locomotivei și mașinistii au fost omorâți.

Ţ fabrică distrusă de trăsnet. În timpul unei furtuni în Nordul Suediei trăsnetul a lovit fabrica de munițiuni și pulbere de pușcă Bjourget. Trei clădiri au fost complet distruse. Trei lucrători au fost scoși de sub ruine oribil mutilați.

E un miracol, că numărul victimelor omenestii e atât de restrâns.

Edmond Rostand victima unui grav accident de automobil. O telegramă din Paris, ne aduce trista veste, că marele poet Edmond Rostand, autorul lui „Cyrano”, „L'Aiglon”, „Chantecler” și al atâtor altor opere neperitoare, a fost ieri victima unui grav accident de automobil, întâmplat în următoarele împrejurări:

Edmond Rostand plecase cu automobilul de a-

casă pentru a se duce într-o localitate vecină ca să viziteze pe pictorul francez Bonat, care se afla de câțva timp bolnav.

Pe drum automobilul s'a răsturnat și Rostand a căpătat răni grave la cap și pe corp, pierzându-și cunoștințele.

El a fost transportat într-o casă apropiată unde i s'au dat primele ajutoare.

Cu toate, că rănilor sunt foarte grave, se speră, că vieța nu-i este în pericol.

Știrea gravului accident a produs la Paris o consternare generală.

O demonstrație militară a Germaniei față de Franța. Din Darmstadt se comunică ziarului „Berliner Tageblatt:

Regimentul de dragoni No. 24 din Darmstadt a primit sâmbătă, pe neșteptate, ordinul de a pleca cu trenul la Kagenau în Alsacia, pentru a lua parte la manevrele de acolo.

Vor pleca apoi la aceste exerciții și câteva regimente din Bavaria, Baden și Württemberg.

Se susține că această îngrămădire de trupe în Alsacia este un răspuns la adunarea trupelor la granița franceză.

„Berliner Tageblatt” declară însă că acest zvon se dezmințe la ministerul de războiu.

Bibliografie

La Librăria diecezană din Arad se află de vânzare:

Mera T. I. Din țări străine . . . 2' — cor.
Björnson Bj. Mary, roman traducere de dr. H. Petrescu . . . . . 1' — cor.
Ursu I. Conștiința națională . . . —50
Molitevcnicul cu litere latine legat în piele —.14.
Molitevcnicul cu litere latine și legat à C. 14.—

POSTA REDACȚIEI.

Iuliu Maior în Reghinul-săsesc. Raportul despre care amintiți nu l-am primit.

Anonim în Peecea. Scrisori anonime nu luăm în considerare.

A. C. în S. În cazul acesta nu credem, că ar rezulta vr'un folos național din demascarea bietului tânăr.

Redactor responsabil: **Atanasie Halmăgian.**

Un comis (calfă)

care a servit deja în bransa de băcănie și bumbăcărie, află la subsemnatul în prima Septembrie a. c. aplicare. Reflectanții, să-și alăture pe lângă ofertele lor și atestatul ulterior unde a mai condiționat. Să cere cunoștința limbilor română, germană și maghiară. Se primește și un băiat ca **invățăcel** cu cel puțin 3 clase gimnaziale sau reale.

Nicol. Dușoiu, Brașov.

Un candidat de avocat

află numai decât aplicare în cancelaria subscrisului. **Poate fi și începător.** Observ, că mai am un candidat. Condițiunile cele mai favorabile.

Dr. George Gârda
Advocat. Făget-Facsăt.

Atențiune!

50.000 perechi de ghete!!!
4 perechi ghete numai cu 7 cor.

Din cauza achitărilor cu mai multe fabrici m'am văzut constrâns a vinde scăzut sub prețul de producție, un mare asortiment de ghete. Vând așa dară: 2 perechi ghete pentru domni și 2 perechi ghete pentru dame, cu gaitane, din piele brună ori galbină cu capiteluri la vârf și cu talpa bine cuită. Eleganți și de cel mai nou fazon. Mărima după număr.

Toate 4 perechile costă 4 cor.
Trimite cu rambursă:

A. CELB's
Schuh-Export, Krakau Nr. 40.

Schimbul să concedo sau se returnează paralele.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

Roza dela Disentis

de
H. Zschokke.

Trad. de **Iunius.**

(31) — Urmare. —

— Sunt ai noștri d-le căpitan, iar noi niuu! suntem pe calea cea bună. Înainte! Calea de zăpadă nu ar fi rea, numai de s'ar potrivi mai bine piciorul meu cel stâng cu ia. Oho! Ascultă? Mii de tunete! Aceia sunt austriaci! Pți ce m'aș mai bucura să apuce și flămânzii aceia ca mâne calea întoarsă! Noi am ține simguri pept cu toată țara franțuzească.

— Cum Uli Goin? Nu ești tu amicul imperialilor?

— Eu? De ce nu, d-le cepitan? Li cunosc eu doară. Sunt oameni, bravi, nu le pasă nici de dracul. Numai un cusur au, asta-i gura lor mănecioasă. Dumnezeu să ne ferească hornurile și slăninele, ciuberele cu brânză și pivnițele, când se pun oaspeți de felul lor la masă.

— Insoțitorul său îl întrerupse aici exclamând:
— Văd lumină înaintea noastră. Probabil este vr'un sat în apropiere.

— Cu adevărat! întocmai! — întări Uli.

Cam de mult simțese eu aromindu-mi pela nas miros de brânză friptă!

El își zori mersul schiopătând la brațul lui Flavian. Drumul se înclina tot mai mult către unele case, cari eșiau din ce în ce din întuneric. Lângă una din zidiri se vedeau adunați o grămadă de țărani înarmați, luminați de flăcările roșiatice ale unui foc, ce ardea vesel. Uli Goin privi în dreapta și în stânga spre a recunoaște satul. Bine! — zise dânsul. Numai câțiva pași înainte încă. Il cunosc pe Gilg Daniffer. El ne va da adăpost. Ingrijirea de mai nainte face mai mult, decât cea de pe urmă. Haidem!

Ei treceau înainte pe lângă mai multe case din care se auzia zgomotul mulțimii, care se făcuse ca acasă după ostenele și pericolele de luptă. În sfârșit tovarășul lui Flavian își îndreptă pașii către o clădire lungă, spațioasă de lemn. Iși făcură loc ambii prin îmbulzeala oamenilor, cari intrau și eșiau și se băgară în lăuntru, unde lumea își petrecea horind, flecărind și răzând cum le venea mai bine la socoteală. La dreapta și la stânga se vedeau odăi luminate, înțesute cu oameni și mueri. Într-una din ele tropăiau în tact jucători veseli în sunetul muzicii compuse dintr-o violină, un clarinet și o trișcă. Uitând orice durere, Goin îl trase aici înăuntru pe tovarășul său zicând: Aici merge bine, sunt veseli oamenii ca la târgul din Ilant, țin-te bine vericule! Așa ce să mai zie? Imi place și mie. Mi-se pare că, dacă e până acolo, aș sări și eu într'un picior. Până atunci însă să ne îngrijim de aceea ce avem mai mare lipsă, care

ține trupul și sufletul la un loc. Așteaptă-mă aici un moment. Gilg Daniffer trebuie să ne poarte grijă batăr săși dea și ultima îmbucătură de pâine.

Goim se duse schiopătând. După evenimintele zilei, cari îl impresionaseră adânc, Flavian nu se simțea tocmai în mulțimea aceasta lărmuitoare. Majoritatea celor ce săreau și chiuiau aici, cu puțin mai înainte stătuse în fața morții și abia se reîntoarse dela munca sângeroasă. Mulți șovăiau mai mult din pricina vinului și a rachiului, decât de bucuria învingerei. Ici-coloa câte o babă bătrână, sau vr'o nevestă tânără alergau cu lacrimi în ochi, palide și tremurând de frică și căntau prin mulțime întrebând care de bărbat, care de fecior sau de soț, căci nu veniseră încă.

Mult mai fioros decât scenele acestea de veselie nebună și de teamă chinuitoare era altceva, ce vedea acum trecând printre mulțimea jucătorilor. Pe un buștean rotund ședeau cinci-șase soldați francezi. — încunjuțați de lumea, ce se înghesuia în jurul lor, — cu picioarele legate, cu uniforme sfârticate, aproape desbrăcați, spate la spate și împăvănați toți la un loc de mai multe ori cu o funie groasă. În jur de ei se învârtiau perechi jucătoare în salturi veseli îmbărbătați de hohotele mulțimii, care-i privea. Prisonierii ședeau sfârșiți și palizi cu fețele plecate și cu privirea înholbată înaintea lor, parca măsura adâncimea mizeriei lor, sau și-ar lua rămas bun în gând dela părinții și iubii lor părăsiți.

(Va urma.)

Katona și Staitiu

ingineri diplomați.

Birou tehnic. Intreprindere
de betonaj.

Budapesta, strada Losonczy n-rul 15.

Intreprinde orice lucrări de specitate în tehnică și inginerie; angajază pregătirea de planuri de edificiu și construcții de betonaj, asistarea și controlarea lor specială; pregătește statistice, preliminară și socoți; execută parcelări și comasări.

Zidește orice construcții din beton.

Vei cruța mulți bani!

dacă vei cerceta

hotelul și grădina

K r a v á r

din str. Sarló nr. 3.

la „**H é t v e z é r**“,

unde se pregătesc cele mai bune mâncări ungurești, vinuri alese de deal și bere proaspătă de kőbánya, pe lângă prețurile cele mai ieftine și seră. cel mai bun.

Popicările acoperită. Ilumină electrică.

Pentru sezonul de vară și toamnă!

:: Recomand magazinul meu bogat asortat în ::
pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare asortiment de pălării de băieți pe lângă prețuri fixate. Totdeauna recomand

≡ atelierul meu de blănărie ≡

pentru toate lucrările ce cad în bransa aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:

IOAN BĂLINT „JANOS“
Timișoara-Fabric. Palatul orașului.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloc este mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

:: Telefon Nr. 671. ::

Izvor ieftin de cumpărat
gramofoane și plăci
de vânzare și cu plătire în rate
Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți preț curentul il. gratis din Margle magazin de

gramofoane

al lui

TÓTH JÓZSEF

Szeged, str. Könyök 3.

Ziffer Sándor

intreprindere de mașini de scris
ARAD, str. Forray, palatul contelui Hunyady

Unicul vânzător al mașinilor
:: cu renume universal ::

Underwood Vizible,

se pot scrie deodată 15—20
exemplare; soliditatea lor e
neîntrecută; provăzute cu li-
tere românești după plac, se
pot primi pentru probă și re-
comandare fără nici o taxă.

Primește și pentru jurul Aradului întocmirea
mașinilor în cursul anului întreg și sub in-
grijirea mea de specialist, mașinile vor
funcționa regulat. Curs permanent pentru
stenografie și contabilitate la mașină. Mare
magazin de aparțințe de prima calitate.

Au sosit cele mai frumoase și
mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbină și neagră cu 16
coroane 50 fileri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-in.

Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comandele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

25 (11)

Tobuze pentru țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, — se capătă la:

Librăria FRĂȚII ROTH

Arad, Andrassy-tér. Vis-à-vis de Monumentul-sfânt.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări
: în bransa aceasta. :

Face și execută planuri
de zidiri pe lângă prețu-
turile cele mai moderate.

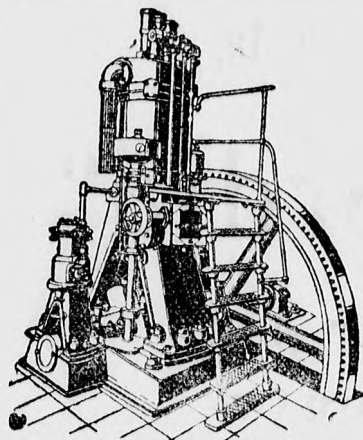
Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul „Românul“ (ad. scriu că au cerut anunțul în „Românul“). Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Cele mai bune **orologe**
Cele mai solide și **juvaerice**
cele mai moderne
atât pe **bani gata, cât și în**
rate pe lângă **chezășie de 10**
ani cu prețuri ieftine. Liferează cea
mai bună prăvălie în aceasta privință
în întreaga Ungaria

Brauswetter János

orologier în Szeged.

Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Execuție modernă, solidă,
și reală de prima clasă,
serviciu prompt și prețuri
moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficanți.
Premiat la expoziția din
București 1906 cu Grand
Prix, cea mai înaltă dis-
tincție și medalie de aur.
La expoziția regnicolă
din Cincibiserici 1907 cu
medalie de aur, la ex-
poziția din Sepsiszent-
györgy cu medalie de aur.

Două fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori,
turnătorie de fier.

B r a ș o v .

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efiptuește:
stabilimente de turbine, motoare și locomotive
de ulei brut „Coroana“, mori mănate cu motor
și apă, stabilimente electrice, stabilimente de tran-
smisiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

Publicațiune!

Prețuri fixe! — Serviciu prompt!

Avem onoare a aduce la cunoș-
tința Onor. public, că am deschis
pe strada *Forray* în palatul
contelui *Hunyady* prăvălie de

**manufactură,
modă și
pânză.**

Avem magazin bogat, și cu gust,
stofe de lână și mătase, batist și
zefir, creton, stofe petru căptu-
șeală, panglici etc.

Rugăm binevoitorul sprijin.

Cu stimă:

Frații Popper.

Arad, str. Forray.

Mare asortiment în cârpe.

Hotel și Restaurant la

Drumul de fer

(*Vaspálya szálloda*)

vis-à-vis cu gara mare spre apus

în Arad.

Pentru oaspeții din provincă stau la dispoziție
18 odăi mobilate în cea mai deplină curățenie.

„ Vinuri excelente de sub promotoriul Aradului „

Bucătărie de prima clasă.

Prețurile cele mai moderate.

Pentru d-nii preoți deosebită îngrijire.

Cu stimă:

Horváth Sándor

hotelier.

Ospătăria și Restaurantul

la

„BOUL ROȘU“

ARAD

Am onoare a aduce la cunoștința onor.
public, că ospătăria de sus, care susțâ
pe numele meu ca proprietate de 30
de ani, am ținut-o și o țin în cea
mai perfectă curățenie.

Pentru oaspeții din provincie stau la
dispoziție 15 odăi mobilate, stule pen-
tru cai și căruțe, etc.

Mâncări și beuturi escelente. Vinurile
mele proprii dela Mocrea (Apateleak).

Prețuri moderate și serviciu prompt și curat.

Cu stimă:

Gheorghe Vasits

Ospătar.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
○ ○ artistice în ale tipografiei, ○ ○

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice. :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.